

ҚОНУНИ КОНСТИТУТСИОНИИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН ДАР БОРАИ ИНТИХОБОТИ МАҶЛИСИ ОЛИИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

(Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, с. 1999, № 12, мод. 296; с. 2004, № 7, мод. 451; с. 2007, № 5, мод. 352; с. 2008, № 10, мод. 797; с. 2012, № 8, мод. 811; с. 2014, № 3, мод. 140, № 7, қ. 1, мод. 382; с. 2017, № 7-8, мод. 562; с. 2018, № 2, мод. 61, №9-10, мод. 581)

(Қонуни конст. ҚТ аз 15.07.2004 № 44, от 12.05.2007 № 256, от 6.10.2008 № 444, аз 01.08.2012 № 896, аз 14.03.2014 № 1065, аз 26.07.2014 № 1086, аз 18.07.2017 № 1452, аз 21.02.2018 № 1508, аз 19.07.2019 № 1639)

I. ҚОИДАҲОИ УМУМӢ

Моддаи 1. Муносибатҳое, ки Қонуни конститусионии мазкур танзим менамояд

Қонуни конститусионии мазкур мувофиқи Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳуқуқи интихобот, кафолатҳои он, тайёр намудан ва гузаронидани интихоботи Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистонро танзим менамояд (*Қонуни конст. ҚТ аз 18.07.2017 № 1452*).

Моддаи 1(1). Қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи интихоботи Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон

(*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*)

Қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи интихоботи Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон асос ёфта, аз Қонуни конститусионии мазкур, дигар санадҳои меъерии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф намудааст, иборат мебошад (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065, аз 18.07.2017 № 1452*).

Моддаи 2. Сохтори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон

Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ду маҷлис - Маҷлиси милли ва Маҷлиси намоёндагон иборат аст.

Моддаи 3. Принсипҳои иштироки шахрвандон дар интихобот

Интихоботи вакилони Маҷлиси намоёндагон дар асоси ҳуқуқи умумӣ, баробар ва бевосита бо овоздиҳии пинҳони ва низоми омехтаи интихобот сурат мегирад, дар он ҳеҷ гуна ҳадди ҳисоб (квота) муқаррар карда намешавад.

Иштирок дар интихобот озод ва ихтиёри мебошад (*Қонуни конст. ҚТ аз 15.07.2004 № 44*).

Интихоботи аъзои Маҷлиси милли дар асоси ҳуқуқи интихоботии бавосита бо овоздиҳии пинҳони сурат мегирад ва аз чор як ҳиссаи онро Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон таъин мекунад.

Моддаи 4. Ҳуқуқи умумии интихобот

Шахрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки синнашон то рӯзи интихобот ба 18 расидааст, қатъи назар аз мансубияташон ба миллат, наҷод, чинс, забон, эътиқоди динӣ, мавқеи сиёсӣ, вазъи иҷтимоӣ, таҳсилот ва дороии молу мулк ҳуқуқи интихоб кардан доранд.

Ба Маҷлиси милли ва Маҷлиси намоёндагон шахсоне таъин ва интихоб мешаванд, ки ба талаботи Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Қонуни конститусионии мазкур ҷавобгӯ бошанд (*Қонуни конст. 21.02.2018 № 1508*).

Шахсоне, ки суд онҳоро ғайри қобили амал донистааст ё бо ҳукми суд дар ҷойҳои маҳруми аз озоди нигоҳ дошта мешаванд, ҳуқуқи дар интиҳобот иштирок кардан надоранд.

Шарту шароити интиҳоб нашудан ва бо мақоми узви Маҷлиси милли ва вакили Маҷлиси намояндагон номувофиқ будани вазифаи ишголкиндаи шаҳрвандонро Конститутсия ва Қонуни конституционии мазкур муайян мекунад (*Қонуни конст. ҚТ аз 15.07.2004 № 44*).

Моддаи 5. Ҳуқуқи баробари интиҳобот

Интиҳобкунандагон дар интиҳобот дар асоси ҳуқуқи баробар иштирок мекунанд.

Моддаи 6. Ҳуқуқи бевосита ва бавоситаи интиҳобот

Вакилони Маҷлиси намояндагон аз тарафи шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон бевосита интиҳоб карда мешаванд (*Қонуни конст. 21.02.2018 № 1508*).

Аъзои Маҷлиси милли аз тарафи вакилони мақомоти намояндагии маҳаллии ҳокимияти давлатӣ интиҳоб мешаванд (*Қонуни конст. 21.02.2018 № 1508*).

Моддаи 7. Овоздиҳии пинҳони

Овоздиҳи дар интиҳоботи аъзои Маҷлиси милли ва вакилони Маҷлиси намояндагон пинҳони мебошад. Мудохила ба изҳори иродаи овоздиҳандагон манъ аст.

Моддаи 8. Ошкорбаёни ҳангоми тайёри ва гузаронидани интиҳобот ба Маҷлиси милли ва Маҷлиси намояндагон

Тайёр намудан ва гузаронидани интиҳоботи аъзои Маҷлиси милли ва вакилони Маҷлиси намояндагон аз тарафи комиссияҳои интиҳобот ба таври шаффоф ва ошкоро сурат мегирад (*Қонуни конст. ҚТ аз 15.07.2004 № 44*).

Комиссияҳои интиҳобот аз кори худ, аз ташкили ҳавзаҳои интиҳобот, участкаҳои интиҳобот, ҳайат, ҷою вақти кори комиссияҳои интиҳобот ба аҳоли хабар медиҳанд ва онҳоро бо рӯйхати интиҳобкунандагон, феҳристи ҳизбҳои сиёсии дар интиҳобот иштироккунанда шинос мекунанд, дар бораи номзадҳо, натиҷаи овоздиҳи ва интиҳобот маълумот медиҳанд.

Қисмҳои сеюм ва чорум хориҷ карда шаванд (*Қонуни конст. ҚТ аз 15.07.2004 № 44*).

Намояндагони матбуот, телевизион ва радио дар маҷлисҳои комиссияҳои интиҳобот, иштирок карда, дар биноҳои овоздиҳи ҳузур дошта метавонанд, рафти тайёри ва гузаронидани интиҳобот, инчунин қарорҳои комиссияҳои интиҳоботро инъикос менамоянд (*Қонуни конст. ҚТ аз 15.07.2004 № 44*).

Моддаи 8 (1). Мақом ва ваколатҳои мушоҳидони миллӣ

Ҳизбҳои сиёсӣ, ки номзадҳои худро ба вакилӣ пешбарӣ намудаанд ва номзадҳое, ки ба вакилӣ ба тарзи худпешбарӣ пешниҳод шудаанд, бо тартиби муқарраргардида рӯйхати мушоҳидони миллиро барои бақайдгирӣ ба комиссияҳои ҳавзавии дахлдори интиҳобот пешниҳод менамоянд. Мушоҳидони миллӣ дар рӯзи баргузори интиҳобот дар биноҳои овоздиҳи рафти интиҳоботро мушоҳида менамоянд (*Қонуни конст. 21.02.2018 № 1508*).

Фаъолияти мушоҳидони миллӣ баъди бо қарори комиссияҳои ҳавзавии дахлдори интиҳобот тасдиқ гардидани рӯйхати онҳо оғоз ёфта, пас аз эълон

гардидани натиҷаи пешакии интиҳобот қатъ мегардад (*Қонуни конст. 21.02.2018 № 1508*).

Мушоҳидони миллӣ дорои ҳуқуқҳои зерин мебошанд:

- бо рӯйхати интиҳобкунандагон шинос шаванд;
- дар ҳонаи овоздиҳи аз о(оз то анҷоми кори комиссияи участкавии интиҳобот ҳузур дошта бошанд;
- супоридани бюллетенҳои овоздиҳиро ба интиҳобкунандагон мушоҳида кунанд;
- ҳангоми овоздиҳии интиҳобкунандагон берун аз ҳуҷраи овоздиҳи ҳузур дошта бошанд;
- ҳисоби шумораи бюллетенҳои аз ҳисоб баровардашуда, бюллетенҳои дар қуттии овоздиҳи мавҷудбуда, аз ҷумла бюллетенҳои безътибор, ҳисоби овозҳои интиҳобкунандагонро дар шароите, ки ба мушоҳидаи ҷараёни ҳисоби бюллетенҳои овоздиҳи имкон медиҳад, мушоҳида намоянд (*Қонуни конст. 21.02.2018 № 1508*);

- бо протоколҳои комиссияҳои участкавии интиҳобот оид ба натиҷаи овоздиҳи ва комиссияҳои ҳавзавии интиҳобот дар бораи натиҷаи интиҳобот шинос шаванд;

- аз қарор ва амали (беамалии) комиссияи интиҳобот ба комиссияи болоии интиҳобот ва ё суд шикоят намоянд;

- ҳангоми ҳисоби такрорӣ овозҳои интиҳобкунандагон дар комиссияҳои дахлдори интиҳобот ҳузур дошта бошанд.

Мушоҳидони милли ҳуқуқ надоранд:

- бюллетенҳои овоздиҳиро ба интиҳобкунандагон супоранд;
- бо хоҳиши интиҳобкунанда барои гирифтани бюллетен имзо гузоранд;
- бо хоҳиши интиҳобкунанда бюллетен пур кунанд;
- амале содир намоянд, ки махфи будани овоздиҳиро ҳалалдор созад;
- бевосита дар ҳисоби бюллетенҳо, ки аз тарафи аъзои комиссияи интиҳобот анҷом дода мешавад, иштирок намоянд;
- амале содир намоянд, ки ба кори комиссияи интиҳобот монеа шавад ва ё дар қабули қарори комиссияи дахлдори интиҳобот иштирок намоянд (*Қонуни конст. ҚТ аз 15.07.2004 № 44*).

Моддаи 8 (2). Мақом ва ваколатҳои мушоҳидони байналмилалӣ

Бо мақсади мушоҳидаи интиҳобот, гузаронидани он дар шароити шаффоф ва ошкоро мушоҳидони байналмилалӣ даъват карда мешаванд.

Фаъолияти мушоҳидони байналмилалӣ баъди аккредитатсияи онҳо аз ҷониби Комиссияи марказии интиҳобот ва раёйпурсии Ҷумҳурии Тоҷикистон оғоз ёфта, пас аз эълон гардидани натиҷаи пешакии интиҳобот қатъ мегардад (*Қонуни конст. 21.02.2018 № 1508*).

Фаъолияти мушоҳидони байналмилали тибқи Қонуни конститутсионии мазкур, дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва санадҳои дахлдори байналмилали танзим мегардад.

Мушоҳидони байналмилали бо тартиби муқарраргардида иҷозатнома гирифта, дар Комиссияи марказии интиҳобот ва раёйпурсии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳангоми доштани даъватнома аккредитатсия карда мешаванд.

Даъватнома аз чониби мақомоти дахлдори Ҷумҳурии Тоҷикистон баъди нашри расмӣ қарор дар бораи таъини рӯзи интихобот фиристода мешавад.

Комиссияи марказии интихобот ва раёйпурси ба мушоҳидони байналмилали дар бораи аккредитатсияи онҳо шаҳодатномаи намунаи муқарраргардидаро медиҳад. Шаҳодатномаи мазкур ба мушоҳиди байналмилали ҳуқуқ медиҳад, ки дар давраи омодагири ва гузарондани интихобот мушоҳидаро амали намояд.

Мушоҳидони байналмилали дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон зери ҳимояи Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошанд.

Мушоҳидони байналмилали фаъолияти худро озодона анҷом медиҳанд. Таъминоти моддию молиявӣ фаъолияти мушоҳидони байналмилалӣ ҳисоби тарафе, ки онҳоро фиристодааст ё аз ҳисоби маблағи худ онҳо анҷом дода мешавад (*Қонуни конст. 21.02.2018 № 1508*).

Мушоҳидони байналмилали ҳуқуқ доранд:

- санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ва дигар санадҳои, ки чараёни интихоботро танзим менамоянд, дастрас кунанд (*Қонуни конст. 21.02.2018 № 1508*);

- бо ҳизбҳои сиёсӣ, ки дар интихобот ширкат доранд ва бо номзадҳои алоҳида воҳӯрии расмӣ намоянд (*Қонуни конст. 21.02.2018 № 1508*);

- дар участкаи интихоботи ва бинои овоздиҳӣ, аз ҷумла дар рӯзи овоздиҳӣ ҳузур дошта бошанд (*Қонуни конст. 21.02.2018 № 1508*);

- чараёни овоздиҳӣ, ҳисоби овозҳо ва муайян намудани натиҷаи онҳоро дар шароите, ки ба мушоҳидаи ҳисоби бюллетенҳо имкон медиҳад, мушоҳида намоянд;

- бо натиҷаи баррасии шикоятҳо (аризаҳо) ва эродҳо вобаста ба вайрон кардани қонунгузории интихобот шинос шаванд;

- ба намояндагони комиссияҳои интихобот бе даҳолат ба кори онҳо, оид ба мушоҳидаҳои худашон иттилоъ диҳанд;

- баъди ба анҷом расидани овоздиҳӣ ақидаи худро оид ба омодагири ва гузарондани интихобот ошкоро изҳор намоянд;

- ҳулосаи худро оид ба мушоҳидаи чараёни интихобот ба Комиссияи марказии интихобот ва раёйпурси пешниҳод кунанд. Мушоҳидони байналмилали ҳуқуқ надоранд:

- Ҳангоме, ки интихобкунанда дар бюллетенҳои интихобот қайдҳои худро мегузорад, дар ҳуҷраи овоздиҳӣ ҳозир бошанд;

- ба интихобкунандагон таъсир расонанд, ягон хел мавод ё адабиёти тарғиботиро паҳн намоянд;

- нисбати ҳизбҳои сиёсӣ, номзадҳо ба вакили ё тартиби гузаронидани интихобот афзалиятеро баён намоянд;

- аз интихобкунандагон ба тарафдорӣ ки овоз додани онҳоро пурсанд;

- дар ҳулосаи худ аз ҳолатҳои, ки бо ҳуҷҷатҳои асоснок нагардидаанд ва қобили тафтиш нестанд, истифода баранд (*Қонуни конст. 21.02.2018 № 1508*);

- мақоми худро барои содир кардани амале, ки ба мушоҳидаи рафти интихобот вобаста нест, истифода баранд.

Комиссияи марказии интихобот ва раёйпурсии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар сурати аз тарафи мушоҳидони байналмилали вайрон намудани Қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, принсипҳои ва меъёрҳои аз тарафи умум эътирофшудаи

ҳуқуқи байналмилали аккредитатсияи мушоҳидони байналмилалиро бекор менамояд.

Мушоҳидони байналмилали уҳдадоранд:

- Конститутутсия, қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ва санадҳои байналмилалиро риоя намоянд;

- бо ҳуд дар бораи аккредитатсия ба сифати мушоҳиди байналмилали шаҳодатномаи мушоҳиди байналмилалиро дошта бошанд ва онро бо талаби комиссияи интиҳобот нишон диҳанд;

- вазнфаҳои ҳудро дар асоси принципҳои бетарафии сиёси, бе(арази, ҳуддори аз изҳори ҳама гуна афзалият, баҳодихи ба комиссияҳои интиҳоботи, мақомоти давлати ва дигар мақомот, шахсони мансабдор ва дигар иштирокчиёни чараёни интиҳобот анҷом диҳанд;

- ба чараёни интиҳобот даҳолат нақунанд;

- ҳулосаҳои ҳудро дар асоси мушоҳида ва маводи воқеи таҳия намоянд (*Қонуни конст. ҚТ аз 15.07.2004 № 44*).

Моддаи 9. Маблаггузори интиҳобот

Маблаг барои тайёри ва гузаронидани интиҳоботи аъзои Маҷлиси милли ва вакилони Маҷлиси намояндагон аз буҷети ҷумҳурияви ҷудо карда мешавад.

Номзад ба вакилии Маҷлиси намояндагон, хизбҳои сиёси, ки дар интиҳобот иштирок меқунанд, ҳазинаи интиҳоботи ҳудро барои маблаггузори интиҳобот таъсис медиҳанд. Маблагҳои ҳазинаи интиҳоботи номзад ба вакили ва хизби сиёси дар суратҳисоби муваққатии махсуси Бонки давлатии амонатгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон "Амонатбанк", шӯъбаҳои он нигоҳ дошта мешаванд. Маблагҳои ин ҳазинаҳо танҳо барои гузаронидани интиҳобот истифода шуда, аз ҷониби номзад ва хизби сиёси ихтиёрдори карда мешаванд.

Бонки давлатии амонатгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон "Амонатбанк", шӯъбаҳои он суратҳисобҳои муваққатии махсусро барои ташкили ҳазинаи интиҳоботи номзад ба вакили ва хизби сиёси дар асоси маълумоти хаттии Комиссияи марказии интиҳобот ва раёйпурсии Ҷумҳурии Тоҷикистон меқушоянд. Аз ин маблаг ғоида гирифта намешавад. Ҳазинаи интиҳоботи номзад ба вакили ва хизби сиёси аз маблагҳои зерин метавонанд ташкил карда шаванд (*Қонуни конст. 21.02.2018 № 1508*):

- маблагҳои, ки барои ташвиқоти пеш аз интиҳобот аз тарафи комиссияҳои дахлдори интиҳобот ҷудо карда мешаванд;

- маблагҳои шахсии номзад ба вакили, ки он набояд аз 500 (панҷсад) нишондиҳанда барои ҳисобҳо зиёд бошанд (*Қонуни конст. ҚТ аз 6.10.2008 № 444*);

- маблагҳои хизби сиёси барои номзаде, ки хизби сиёси ба ҳавзаи яқмандатии интиҳобот пешбари намудааст, набояд аз 500 (панҷсад) нишондиҳанда барои ҳисобҳо зиёд бошад (*Қонуни конст. ҚТ аз 6.10.2008 № 444*);

- маблагҳои ҳазинаи интиҳоботи хизби сиёси, ки рӯйхати номзадҳоро ба ҳавзаи яғонаи умумиҷумҳурияви пешниҳод намудааст, набояд аз 10000 (даҳ ҳазор) нишондиҳанда барои ҳисобҳо зиёд бошанд (*Қонуни конст. ҚТ аз 6.10.2008 № 444*);

- маблагҳои хайрияи шахсони воқеи ва ҳуқуқи.

Маблагҳои хайрияи шахсони воқеи барои ҳазинаи интихоботии номзад ба вакили набояд аз 50 (панҷоҳ) ва барои ҳизби сиёси набояд аз 100 (сад) нишондиҳанда барои ҳисобҳо зиёд бошанд. Маблагҳои хайрияи шахсони ҳуқуқи барои ҳазинаи интихоботии номзад ба вакили набояд аз 100 (сад) ва барои ҳизби сиёси набояд аз 500 (панҷсад) нишондиҳанда барои ҳисобҳо зиёд бошанд (*Қонуни конст. ҚТ аз 6.10.2008 № 444*).

Ҳадди ниҳии ҳазинаи интихоботии номзад ба вакили набояд аз 1500 (як ҳазору панҷсад) ва ҳизби сиёси набояд аз 30 000 (си ҳазор) нишондиҳанда барои ҳисобҳо зиёд бошад (*Қонуни конст. ҚТ аз 6.10.2008 № 444*).

Ба таври хайрия маблаггузори ба ҳазинаи интихоботии номзад ба вакили ва ҳизби сиёси аз ҷониби шахсони воқеи ва ҳуқуқи зерин манъ аст:

- давлатҳо, созмонҳо ва шахсони ҳуқуқи хориҷӣ (*Қонуни конст. 21.02.2018 № 1508*);

- шахрвандони хориҷи ва шахсони бешаҳрванд;

- шахрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки ба синни 18 нарасидаанд;

- шахсони ҳуқуқи, ки бо иштироки саҳмияи хориҷи таъсис ёфтаанд;

- ташкилотҳои байналмилали ва ҳаракатҳои ҷамъиятии байналмилали;

- мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлати ва худидоракунии маҳалли;

- ташкилотҳои давлати ва ташкилотҳои, ки саҳми давлат дар онҳо аз си фоиз зиёд мебошад;

- қисмҳо, ҷузъу томҳо ва дигар сохторҳои ҳарби, мақомоти ҳифзи ҳуқуқ;

- иттиҳодияҳои дини, ташкилотҳои эҳсонкорӣ ва дигар ташкилотҳои, ки аз ҷониби онҳо таъсис дода шудаанд (*Қонуни конст. ҚТ аз 18.07.2017 № 1452, аз 21.02.2018 № 1508*);

- хайрияҳои, ки соҳибашон номаълум аст.

Дар сурати аз ҷониби шахсони воқеи ва ҳуқуқи, ки ҳуқуқи пардохти маблағи хайрияро ба ҳазинаи интихоботии номзад ба вакили ва ҳизби сиёси надоранд ва ё маблағи хайрияи шахсони воқеи ва ҳуқуқи, ки аз ҳадди муайяншудаи моддаи мазкур зиёд мебошад, бо қарори Комиссияи марказии интихобот ва раёйпурсии Ҷумҳурии Тоҷикистон пурра ба бучети ҷумҳурияви гузаронида мешавад (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*).

Бонки давлатии амонатгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон "Амонатбонк", шӯъбаҳои он дар асоси дархости Комиссияи марказии интихобот ва раёйпурсии Ҷумҳурии Тоҷикистон уҳдадоранд ба комиссия оид ба ворид шудан ва харҷи маблағи ҳазинаи интихоботии номзад ба вакили ва ҳизби сиёси маълумот пешниҳод намоянд (*Қонуни конст. 21.02.2018 № 1508*).

Ҳамаи амалиёти молияви аз ҳазинаи интихоботии номзад он вакили ва ҳизби сиёси як рӯз пеш аз рӯзи интихобот қатъ мегардад ва дар бораи маблағи харҷшуда ва боқимонда ба Комиссияи марказии интихобот ва раёйпурсии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таври хаттӣ хабар дода мешавад (*Қонуни конст. 21.02.2018 № 1508*).

Шакли ҳисоботи молиявии комиссияҳои интихобот оид ба маблағи воридшуда ва харҷшуда, ки барои гузароидани интихобот ҷудо шудааст, инчунин ҳисоботи молиявии номзад ба вакили ва ҳизби сиёси оид ба

воридшави ва харчи маблагии хазинаи интихоботии онҳо Комиссияи марказии интихобот ва раёйпурсии Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар менамояд.

Номзад ба вакили ва хизби сиёси на дертар аз 30 рӯзи баъди интихобот маблагии истифоданашидаи аз бучет ҷудошударо ба комиссияи дахлдори интихобот бармегардонанд. Маблагии истифоданашидаи хазинаи интихоботии номзад ба вакили ва хизби сиёси, ки аз ҳисоби худи номзад, хизби сиёси, шахсони воқеи ва ҳуқуқи ташкил ёфтаанд, мутаносибан ба онҳо баргардонидани мешавад.

Назорат оид ба мувофиқи мақсад истифода намудани маблағе, ки ба комиссияҳои интихоботии дахлдор барои гузаронидани интихобот ҷудо шудааст, инчунин назорат оид ба воридшави, сарчашмаҳои баҳисобгирии дуруст ва истифодаи мақсадноки маблагии хазинаи интихоботии номзад ба вакили ва хизбҳои сиёсиро Комиссияи марказии интихобот ва раёйпурсии Ҷумҳурии Тоҷикистон амали менамояд.

Номзад ба вакили ва хизби сиёси наметавонанд маблагии дигарро ба истиснои маблағҳои хазинаи номзад ба вакили ва хизби сиёси барои гузаронидани интихобот истифода баранд. Агар номзад ба вакили ва хизби сиёси маблагии дигарро, ба истиснои маблагии хазинаи интихоботии вакил ва хизби сиёси истифода баранд, комиссияи дахлдори интихобот қарори бақайдгирии номзад ба вакили ва рӯйхати номзадҳои аз ҷониби хизби сиёси пешбарӣшударо бекор мекунад.

Истифодаи амвол ва маблагии давлати, ки қонун пешбини накардааст, манъ аст (*Қонуни конст. ҶТ аз 15.07.2004 № 44*).

II. КОМИССИЯҲОИ ИНТИХОБОТ

Моддаи 10. Низоми комиссияҳои интихобот

Барои ташкил ва гузаронидани интихоботи аъзои Маҷлиси милли ва вакилони Маҷлиси намояндагон комиссияҳои зерини интихобот ташкил карда мешаванд:

- Комиссияи марказии интихобот ва раёйпурсии Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- комиссияҳои ҳавзавии интихобот оид ба интихоботи аъзои Маҷлиси милли;
- комиссияҳои ҳавзавии интихобот оид ба интихоботи вакилони Маҷлиси намояндагон;
- комиссияҳои участкави оид ба интихоботи вакилони Маҷлиси намояндагон. Комиссияҳои интихобот дар фаъолияти худ ба ҳеҷ мақоми давлати вобаста нестанд.

Қарор ва дигар санадҳои Комиссияҳои интихобот, ки дар доираи салоҳияташон қабул намудаанд, барои ҳамаи мақомоти давлати, мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот, хизбҳои сиёси, идтиҳодияҳои ҷамъияти, ташкилотҳо ва шахсони мансабдор, номзадҳо, интихобкунандагон, ҳамчунин барои комиссияҳои поёнии интихобот ҳатми мебошад (*Қонуни конст. ҶТ аз 14.03.2014 № 1065*).

Комиссияҳои участкави оид ба интихоботи вакилони Маҷлиси намояндагон. Комиссияҳои интихобот дар фаъолияти худ ба ҳеҷ мақоми давлати вобаста нестанд. Қарор ва дигар санадҳои Комиссияҳои интихобот, ки дар доираи салоҳияташон қабул намудаанд, барои ҳамаи мақомоти давлати,

мақомоти худидораи маҳалли, ҳизбҳои сиёси, идтиҳодияҳои ҷамъияти, ташкилотҳо ва шахсони мансабдор, номзадҳо, интиҳобкунандагон, ҳамчунин барои комиссияҳои поёнии интиҳобот ҳатми мебошад.

Қарори комиссияҳои интиҳобот, ки ҳилофи Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, Қонуни конституционии мазкур ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошанд ё берун аз доираи салоҳияташон қабул карда шудааст, аз тарафи комиссияи болоии интиҳобот ё суд бекор карда мешавад (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065, аз 21.02.2018 № 1508*).

Таъсис ва фаъолияти дигар сохторҳо (мақомот, ташкилотҳо), ки мақомоти интиҳоботиро иваз мекунанд ё пурра ё қисман вазифаи онҳоро анҷом медиҳанд, ё ба фаъолияти қонунии онҳо ҳалал мерасонанд, ё (айриқонуни ба фаъолияти онҳо даҳолат мекунанд, ё мақом, ё салоҳияти онҳоро ба зиммаи худ мегиранд, манъ аст (*Қонуни конст. ҚТ аз 15.07.2004 № 44*).

Моддаи 11. Таъсиси Комиссияи марказии интиҳобот ва раёйпурсии Ҷумҳурии Тоҷикистон

(*Қонуни конст. ҚТ аз 19.07.2019 № 1639*)

Раис, муовини раис ва аъзои Комиссияи марказии интиҳобот ва раёйпурсии Ҷумҳурии Тоҷикистонро бо пешниҳоди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон интиҳоб ва бозхонд мекунад.

Фаъолияти Комиссияи марказии интиҳобот ва раёйпурсии Ҷумҳурии Тоҷикистонро қонун танзим менамояд (*Қонуни конст. ҚТ аз 19.07.2019 № 1639*).

Моддаи 12. Ваколатҳои Комиссияи марказии интиҳобот ва раёйпурсии

Комиссияи марказии интиҳобот ва раёйпурсии дорои ваколатҳои зерин мебошад:

1) дар тамоми ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон ба иҷрои Қонуни конституционии мазкур назорат ва татбиқи яхелаи онро таъмин менамояд, дар доираи салоҳияти худ дастурҳо қабул ва тартиби татбиқи Қонуни конституционии мазкурро маънидод мекунад (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065, аз 21.02.2018 № 1508*);

2) ҳавзаҳои яқмандатии интиҳоботро оид ба интиҳоботи вакилони Маҷлиси намояндагон ташкил мекунад ва ба онҳо ному рақам мегузорад;

3) Комиссияҳои ҳавзавии интиҳоботро оид ба интиҳоботи аъзои Маҷлиси милли ва вакилони Маҷлиси намояндагон ташкил медиҳад ва доир ба қароргоҳи онҳо маълумот дарҷ мекунад;

4) кори комиссияҳои интиҳоботро ба роҳ мемонад, тартиби ба ҳайати онҳо даровардани тағйиротро муайян мекунад, агар қарорҳои комиссияҳои ҳавзавии интиҳобот оид ба интиҳоботи аъзои Маҷлиси милли ва вакилони Маҷлиси намояндагон ҳилофи Қонуни конституционии мазкур бошанд, онҳоро мустақилона, ё бо пешниҳоди Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон бекор мекунад;

5) масъалаҳои ба ҳавзаи интиҳобот ҳамроҳ намудани участкаҳои интиҳоботро, ки берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон ташкил карда мешаванд, ҳаллу фасл менамояд;

- 6) ба номзадҳо барои иштирок карданашон дар маъракаи интиҳобот шароити баробар муҳайё мекунад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*);
- 7) бо тартиби муқарраргардида маблағро ба комиссияҳои интиҳобот тақсим мекунад, бо бино, нақлиёт ва воситаҳои алоқа таъмин шудани комиссияҳои интиҳоботро назорат мекунад ва масъалаҳои дигари таъминоти моддию техникий интиҳоботро ҳаллу фасл менамояд (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*);
- 8) шакл ва матни бюллетенҳои интиҳоботро оид ба интиҳоботи аъзои Маҷлиси милли ва вакилони Маҷлиси намояндагон, рӯйхати интиҳобкунандагон, протоколи ҷаласаҳои комиссияҳои интиҳобот, ҳуҷҷатҳои дигари интиҳобот, намунаи қуттиҳои интиҳобот ва муҳри комиссияҳои интиҳобот, тартиби нигоҳ доштани ҳуҷҷатҳои интиҳоботро муқаррар мекунад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*);
- 9) бюллетенҳоро барои интиҳоботи аъзои Маҷлиси милли ва вакилони Маҷлиси намояндагон барои ҳамаи ҳавзаҳои интиҳобот тайёр мекунад (*Қонуни конст. ҚТ аз 15.07.2004 № 44*);
- 10) гузориши роҳбарони вазоратҳо, кумитаҳои давлати, идораҳои давлатии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот, намояндагони ҳизбҳои сиёсиро аз руи масъалаҳои тайёри ва гузаронидани интиҳобот мешунавад (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*);
- 11) тартиби муайян намудани сатҳи донишдони забони давлатиро аз ҷониби номзад ба узви Маҷлиси милли ва вакили Маҷлиси намояндагон муқаррар мекунад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*);
- 12) тартиби иштироки мушоҳидони милли, мушоҳидони байналмилалӣ, намояндагони воситаҳои ахбори хориҷи ва маҳаллиро муқаррар мекунад, онҳоро бо ҳуҷҷатҳои дахлдор таъмин менамояд (*Қонуни конст. ҚТ аз 15.07.2004 № 44*);
- 13) рӯйхати номзадҳоро аз ҳизбҳои сиёсӣ, ки аз ҳавзаи интиҳоботии ягонаи умумиҷумҳуриявӣ пешниҳод гардидаанд ва шахсони боэътимоди онҳоро ба қайд мегирад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*);
- 14) ба номзадҳое, ки аз ҳавзаи интиҳоботии ягонаи умумиҷумҳуриявӣ ба қайд гирифта шудаанд ва ба шахсони боэътимоди ҳизбҳои сиёсӣ шаҳодатномаи намунаи муқарраргардидаро медиҳад;
- 15) натиҷаи интиҳоботро дар тамоми Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷамъбаст менамояд, вакилони интиҳобшударо ба қайд мегирад, дар матбуот оид ба ҷамъбасти интиҳобот ахборот ва рӯйхати аъзоёни интиҳобшудаи Маҷлиси милли ва вакилони Маҷлиси намояндагонро ҷоп мекунад (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*);
- 16) масъалаҳои гузаронидани интиҳоботи такрорӣ аъзои Маҷлиси милли ва вакилони Маҷлиси намояндагонро ҳал мекунад;
- 17) интиҳоботи аъзои Маҷлиси милли ва вакилони Маҷлиси намояндагонро ба ивази аъзо ва вакилони хориҷшуда таъин намуда, мегузаронад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*);

18) аризаю шикоятҳоро аз хусуси қарору амали (беамалии) комиссияҳои интихобот баррасӣ менамояд ва аз руи онҳо қарорҳо қабул мекунад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*);

19) ба бойгонихо супурдани ҳуҷҷатҳои вобаста ба ташкил ва гузаронидани интихоботро таъмин менамояд;

20) мувофиқи Қонуни конститутсионии мазкур ва қонунҳои дигари Ҷумҳурии Тоҷикистон ваколатҳои дигарро иҷро мекунад.

Моддаи 13. Ташкили комиссияи ҳавзавии интихобот

Комиссияҳои ҳавзавии интихобот оид ба интихоботи аъзои Маҷлиси милли ва вакили Маҷлиси намояндагон инҳо мебошанд:

1) комиссияи ҳавзавии интихобот оид ба интихоботи аъзои Маҷлиси милли;

2) комиссияи ҳавзавии интихобот (Комиссияи марказии интихобот ва раёйпурси) оид ба интихоботи вакили Маҷлиси намояндагон аз ҳавзаи ягонаи умумичумхуриявии интихобот;

3) комиссияи ҳавзавии интихобот оид ба интихоботи вакилони Маҷлиси намояндагон аз ҳавзаҳои якмандатии интихобот.

Комиссияҳои ҳавзавии интихоботи Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, вилоятҳо, шаҳри Душанбе, шаҳру ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ дар якҷоягӣ дар ҳайати раис, муовини раис, котиб ва на камтар аз 8 аъзо камаш ду моҳ, пеш аз интихоботи аъзои Маҷлиси милли аз тарафи Комиссияи марказии интихобот ва раёйпурси ташкил карда мешаванд. Ин комиссияҳо ҳамчун комиссияҳои ҳавзавии интихобот оид ба интихоботи аъзои Маҷлиси милли амал мекунанд. Комиссияҳои ҳавзавии якмандатии интихоботро оид ба интихоботи вакилони Маҷлиси намояндагон Комиссияи марказии интихобот ва раёйпурси камаш ду моҳ пеш аз интихобот дар ҳайати раис, муовини раис, котиб ва на камтар аз 6 аъзо ташкил медиҳад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Ташкили комиссияҳои ҳавзавии интихобот оид ба интихоботи вакилони Маҷлиси намояндагон бо пешниҳоди мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ бо назардошти сурат мегирад (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065, аз 19.07.2019 № 1639*).

Ташкили комиссияҳои ҳавзавии интихобот оид ба интихоботи аъзои Маҷлиси милли бо пешниҳоди раисони Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, вилоятҳо, шаҳри Душанбе ва комиссияи ҳавзавии интихоботи аъзои Маҷлиси милли аз шаҳру ноҳияҳои тобеи ҷумҳури бошад, бо пешниҳоди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон сурат мегирад.

Моддаи 14. Ваколатҳои комиссияи ҳавзавии интихобот оид ба интихоботи вакили Маҷлиси намояндагон

Комиссияи ҳавзавии интихобот оид ба интихоботи вакилони Маҷлиси намояндагон дорои ваколатҳои зерин мебошад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*):

1) иҷрои Қонуни конститутсионии мазкурро дар ҳудуди ҳавзаи интихобот назорат мекунад;

2) участкаҳои интихоботро ташкил менамояд, онҳоро рақамгузори мекунад, комиссияҳои участкавии интихобот ташкил медиҳад ва фаъолияти онҳоро танзим менамояд;

3) ахбори мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, роҳбарони корхонаҳо, муассисаю ташкилотҳоро аз руи масъалаҳои тайёри ва гузаронидани интихобот мешунавад (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*).

4) бо тартиби муқарраргардида маблағро байни комиссияҳои участкавии интихобот тақсим менамояд, бо бинои наклиёт, воситаҳои алоқа таъмин шудани комиссияҳои участкавии интихоботро мушоҳида мекунад ва масъалаҳои дигари дар ҳавзаҳои интихобот аз ҷиҳати моддию техники таъмин кардани интихоботро ҳаллу фасл менамояд (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*);

5) ба тартиб додани руйихатҳои интихобкунандагон ва барои шиносоии умум пешниҳод кардани он мушоҳида мекунад;

6) ба пешбарии номзадҳо ба вакилии Маҷлиси намояндагон мусоидат менамояд;

7) дар маъракаи интихобот шароити баробари иштироки номзадҳоро ба вакилии Маҷлиси намояндагон таъмин менамояд;

8) ҳуҷҷатҳои дахлдорро аз ҳизбҳои сиёси ва шахрвандон (ба таври худпешбари), ки ба вакили номзад пешбари кардаанд, қабул менамояд;

9) номзадҳои ба вакилии Маҷлиси намояндагон пешбарӣшуда ва шахсони бозътимоди мушоҳидони миллии онҳоро ба қайд мегирад ва ба онҳо шаходатномаи дахлдор медиҳад, плакатҳои тарҷимаи ҳоли номзадҳоро ба вакилии Маҷлиси намояндагон нашр менамояд (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*);

10) мулоқоти номзадҳо ба вакилии Маҷлиси намояндагонро бо интихобкунандагон ташкил мекунад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*);

11) ба комиссияҳои участкавии интихобот бюллетенҳои интихоботиро дастрас мекунад (*Қонуни конст. ҚТ аз 15.07.2004 № 44*);

12) натиҷаи интихоботи ҳавзаро муқаррар мекунад ва ба Комиссияи марказии интихобот ва раёйпурси мефиристад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*);

13) овоздиҳи ва интихоботи такрори, ҳамчунин интихоботи вакилони Маҷлиси намояндагон ба ҷои вакилони хориҷшударо ташкил мекунад;

14) арзу шикоятҳоро аз хусуси қарору амали комиссияҳои участкавии интихобот барраси намуда, аз рӯи онҳо қарор қабул мекунад;

15) мувофиқи Қонуни конституционии мазкур ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон ваколатҳои дигарро иҷро мекунад (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*).

Моддаи 15. Ваколатҳои комиссияҳои ҳавзавии интихобот оид ба интихоботи аъзои Маҷлиси милли

Комиссияи ҳавзавии интихобот оид ба интихоботи аъзои Маҷлиси милли дорои ваколатҳои зерин мебошад:

1) ба иҷрои Қонуни конституционии мазкур дар ҳудуди ҳавзаи интихобот назорат мекунад;

2) гузориши мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатиро аз рӯи масъалаҳои тайёри ва гузаронидани интиҳобот мешунавад (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*);

3) рӯйхати вакилони интиҳобкунандаро тартиб медиҳад;

4) дар иҷлосияҳои Маҷлиси вакилони халқи Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, вилоятҳо, шаҳри Душанбе ва шаҳру ноҳияҳо иштирок мекунад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*);

5) ҳуҷҷатҳои дахлдорро аз мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ қабул менамояд (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*);

6) натиҷаи интиҳоботи ҳавзаро муқаррар мекунад ва ба Комиссияи марказии интиҳобот ва раёспурси мефиристад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*);

7) арзу шикоятҳои дохилшударо барраси намуда, аз рӯи онҳо қарор қабул мекунад;

8) интиҳоботи такрориро оид ба интиҳоботи аъзои Маҷлиси милли ташкил медиҳад;

9) мувофиқи Қонуни конституционии мазкур ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон ваколатҳои дигарро иҷро мекунад (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*).

Моддаи 16. Ташкили комиссияҳои участкавии интиҳобот

Комиссияи участкавии интиҳоботро оид ба интиҳоботи вакилони Маҷлиси намояндагон, бо пешниҳоди мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ комиссияи ҳавзавии интиҳобот оид ба интиҳоботи вакилони Маҷлиси намояндагон аз ҳавзаи якмандатии интиҳобот камаш 45 рӯз пеш аз интиҳобот дар ҳайати на кам аз 5 ва на зиёда аз 19 нафар, аз ҷумла раис, муовини раис, котиби комиссия ташкил мекунад. Дар мавридҳои зарури ҳайати комиссияи участкавии интиҳобот дар доираи шумораи муқарраршуда каму зиёд шуда метавонад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Дар назди сафоратхонаҳо ва консулгарии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар давлатҳои хориҷӣ (минбаъд - намояндагиҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар давлатҳои хориҷӣ) участкаҳои интиҳобот бо пешниҳоди Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз тарафи Комиссияи марказии интиҳобот ва раёспурсии Ҷумҳурии Тоҷикистон бе назардошти талаботи қисмҳои яқум, сеюм, панҷум, шашум ва ҳафтуми моддаи 22 Қонуни конституционии мазкур ташкил карда шуда, вазифаи раиси комиссияи участкавии интиҳоботро роҳбари намояндагии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар давлати хориҷӣ иҷро менамояд (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*).

Моддаи 17. Ваколатҳои комиссияҳо участкавии интиҳобот

Комиссияи участкавии интиҳобот дорои ваколатҳои зерин мебошад:

1) рӯйхати интиҳобкунандагонро участкаро тартиб медиҳад;

2) интиҳобкунандагонро бо рӯйхати интиҳобкунандагон шинос менамояд, аризаҳои шикоятҳоро оид ба саҳву хатоҳои рӯйхат баррасӣ менамояд ва масъалаи ба рӯйхат даровардани тағйироти дахлдорро ҳал мекунад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*);

3) аҳолиро аз қароргоҳи комиссияи участкавии интихобот ва вақти кори он, инчунин аз рӯзи интихобот ва ҷои овоздиҳи бо хабарнома огоҳ мекунад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*);

4) бинои овоздиҳи ва қуттию таҷҳизоти дигари интихоботиро омода месозад;

5) овоздиҳиро дар рӯзи интихобот дар участкаи интихобот ташкил менамояд;

6) бюллетенҳои интихоботро дар асоси рӯйхати интихобкунандагони участкаи интихобот бо пешниҳоди шиноснома (корти идентификатсионӣ) ё ҳуҷҷати дигари тасдиқкунандаи шахсияти интихобкунанда медиҳад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*);

7) шумораи овозҳои дар участкаи интихобот додашударо ҳисоб мекунад;

8) арзу шикоятҳоро оид ба масъалаҳои тайёрии интихобот ва ташкили овоздиҳи барраси намуда, аз рӯи онҳо қарор қабул менамояд;

9) мувофиқи Қонуни конститутсионии мазкур ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон ваколатҳои дигарро иҷро мекунад (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*).

Моддаи 18. Узвият дар комиссияи интихобот

Узви комиссияи интихобот ҳангоми иҷрои ваколатҳояш бояд бетараф ва холис бошад, набояд дар фаъолияти ҳизби сиёсӣ иштирок кунад, супоришҳои онро иҷро намояд ва дар тарғибу ташвиқи пешазинтихоботии номзадҳои бақайдгирифташуда ширкат варзад (*Қонуни конст. ҚТ аз 19.07.2019 № 1639*).

Узви комиссияро аз рӯи аризааш оид ба даст кашидан аз ваколат ё дар сурати маҳрум гардидан аз ваколатҳояш аз иҷрои вазифа озод кардан мумкин аст.

Мақоме, ки комиссияи интихоботро ташкил кардааст, ҳуқуқ дорад узви комиссияро, ки талабҳои Қонуни конститутсионии мазкурро риоя намекунад, ё вазифаҳояшро мунтазам ба ҷо намеорад, аз ваколатҳояш маҳрум созад. Дар сурати зарурат узви дигари комиссияи интихобот аз рӯи тартиби муқаррарнамудаи Қонуни конститутсионии мазкур таъин карда мешавад (*Қонуни конст. ҚТ аз 18.07.2017 № 1452*).

Номзадҳо ба аъзои Маҷлиси милли ва вакили Маҷлиси намояндагон, вакили Маҷлиси маҳаллии вакилони халқ судяҳо, прокурорҳо, кормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ, шахсони боэътимоди номзадҳо, мушоҳидони милли ва намояндагони воситаҳои ахбори омма наметавонанд аъзои комиссияҳои интихобот бошанд. Шаҳрванде, ки ба аъзои Маҷлиси милли ва вакили Маҷлиси намояндагон номзад пешбари гардидааст ва узви комиссияи интихобот мебошад, аз лаҳзаи номзоди аъзои Маҷлиси милли ва вакили Маҷлиси намояндагон ба қайд гирифта шуданаш аз вазифаи дар комиссия доштааш озодгардида ҳисоб меёбад (*Қонуни конст. ҚТ аз 15.07.2004 № 44, аз 21.02.2018 № 1508*).

Як шаҳрванд узви фақат як комиссияи интихобот шуда метавонад.

Моддаи 19. Ташкили кори комиссияҳои интихобот

Чаласаи комиссияи интихобот дар сурате босалоҳият шуморида мешавад, ки дар он на камтар аз се ду ҳиссаи ҳайати комиссия иштирок карда бошад. "Ҳамаи чаласаҳои комиссияҳои интихобот ошкоро гузаронида шуда, барои

аҳли чомеа ва воситаҳои ахбори омма дастрас мебошанд". Қарори комиссия бо овоздиҳии ошкоро ва аз нисф зиёди аъзои ҳузурдоштаи комиссия қабул мешавад (*Қонуни конст. ҚТ аз 15.07.2004 № 44*).

Узви комиссия, ки бо қарори комиссия рози нест, ҳуқуқ дорад фикри махсуси худро хатти баён кунад, ки он ба протоколи маҷлис замима карда мешавад. Дар ҳолати баробар будани овозҳо овози раиси ҷаласа Ҳалқунанда аст (*Қонуни конст. ҚТ аз 18.07.2017 № 1452*).

Мақомоти давлати ва Ҳизбҳои сиёси, корхонаю муассиса, ташкилотҳо ва шахсони мансабдор вазифадоранд, ки ба комиссияҳои интиҳобот дар иҷрои ваколатҳояшон ёри расонанд, маълумоти барояшон зарурбударо дастраси онҳо кунанд. Комиссияи интиҳобот ҳуқуқ дорад, ки аз рӯи масъалаҳои тайёри ва гузаронидани интиҳобот ба мақомоти давлати, Ҳизбҳои сиёси ва идтиҳодияҳои ҷамъияти, ба корхонаю муассиса ва ташкилотҳо, ба мансабдорон муроҷиат кунад ва онҳо уҳдадоранд, ки масъалаи ба миён гузошташударо барраси карда, ба комиссияи интиҳобот дар мӯҳлати на дертар аз се рӯз ҷавоб диҳанд (*Қонуни конст. ҚТ аз 18.07.2017 № 1452*).

Раис, муовини раис, котиб ё дигар узви комиссияи интиҳобот бо қарори комиссия дар давраи тайёри ва гузаронидани интиҳобот аз иҷрои вазифаҳои истехсоли ва ё хидмати метавонанд озод бошанд. Дар ин сурат музди миёнаи меҳнат дар ҷои кори асосиаш нигоҳ дошта мешавад ё музди миёнаи меҳнати ӯ бо тартиби муқарраркардаи Комиссияи марказии интиҳобот ва раёйпурсӣ аз ҳисоби маблағе, ки барои гузаронидани интиҳобот ҷудо карда мешавад, пардохт мегардад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Комиссияҳои Ҳавзаҳои ва участкавии интиҳобот фаъолияти худро баъди интиҳоби аъзои Маҷлиси милли ва вакилони Маҷлиси намоёндагон қатъ мекунанд.

Моддаи 20. Баррасии шикоятҳо аз хусуси қарори комиссияҳои интиҳобот

Мақомоти Ҳизбҳои сиёси, ки номзадҳоро пешбари кардаанд, ҳуди номзадҳо, шахсони боэътимод, мушоҳидон ва интиҳобкунандагон ба комиссияҳои болоии интиҳобот ё ба суд аз хусуси қарорҳои комиссияҳои интиҳобот дар давоми даҳ рӯзи пас аз қабул гардидани қарорҳо шикоят карда метавонанд. Аз хусуси қарорҳои Комиссияи марказии интиҳобот ва раёйпурсӣ ба Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар давоми даҳ рӯзи баъд аз қабул шудани қарор шикоят кардан мумкин аст. Шикоят баъди расиданаш дар давоми се рӯз ва агар то рӯзи интиҳобот камтар аз шаш рӯз монда бошад, бояд фавран барраси карда шавад.

III. ҲАВЗАҲО ВА УЧАСТКАҲОИ ИНТИҲОБОТ

Моддаи 21. Ташкили ҳавзаҳои интиҳобот

Барои интиҳоботи аъзои Маҷлиси милли ва вакилони Маҷлиси намоёндагон ҳавзаҳои ҳудудии интиҳобот ташкил карда мешаванд.

Дар тамоми ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои интиҳоботи аъзои Маҷлиси милли панҷ ҳавзаи интиҳоботи бисёрмандати, аз ҷумла якҳавзаги дар Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, вилоятҳо, шаҳри Душанбе ва дар шаҳру ноҳияҳои тобеи ҷумҳури дар якҷояги як ҳавза ташкил карда мешаванд (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065, аз 18.07.2017 № 1452*).

Қароргоҳи комиссияҳои ҳавзавии интиҳобот оид ба интиҳоботи аъзоёни Маҷлиси милли дар Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон ва вилоятҳо мувофиқан марказҳои вилоятҳо - шаҳрҳои Хоруғ, Хучанд ва шаҳри Курғонтеппа, барои шаҳри Душанбе ва шаҳру ноҳияҳои тобеи ҷумҳури шаҳри Душанбе ба ҳисоб мераванд (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Барои интиҳоботи вакилони Маҷлиси намоёндагон 41 ҳавзаи ҳудудии якмандати ва барои интиҳоботи вакилони Маҷлиси намоёндагон, ки рӯйхаташон аз тарафи ҳизбҳои сиёси пешбари шудааст, як ҳавзаи ягонаи умумиҷумҳуриявӣ ташкил карда мешаванд.

Меъёри шумораи интиҳобкунандагони ҳавзаи интиҳобот оид ба интиҳоботи вакилони Маҷлиси намоёндагон аз ҷониби Комиссияи марказии интиҳобот ва раёйпурси барои ҳар як интиҳобот бо роҳи тақсими шумораи умумии интиҳобкунандагони ҷумҳури ба шумораи ҳавзаҳои ташкилбанди ҳудудии якмандата муайян карда мешавад (*Қонуни конст. ҚТ аз 15.07.2004 № 44, аз 14.03.2014 № 1065, аз 21.02.2018 № 1508*).

Ҳавзаҳои интиҳоботро Комиссияи марказии интиҳобот ва раёйпурси таъсис медиҳад (*Қонуни конст. ҚТ аз 15.07.2004 № 44*).

Ҳангоми ташкил намудани ҳавзаҳои интиҳобот талаботи зерин дар назар дошта мешавад:

1) шумораи тақрибан баробари интиҳобкунандагон дар ҳавзаҳои интиҳобот бо 15 фоиз каму зиёдии шумораи интиҳобкунандагон, дар ноҳияҳои дурдаст бошад, то 20 фоиз иҷозат дода мешавад.

2) ҳавзаҳои интиҳобот ҳудуди ягонро дар ҳудуди Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, вилоятҳо, шаҳри Душанбе, шаҳру ноҳияҳои тобеи ҷумҳури ташкил медиҳанд. Ташкили ҳавзаҳои интиҳобот аз ҳисоби маҳалҳои ба ҳам ҳамхудуд набуда мумкин нест (*Қонуни конст. ҚТ аз 18.07.2017 № 1452*).

Дар сурати риояи талаботи дар бандҳои 1,2 зикршудаи ин модда, чун қоида тақсимои маъмурию ҳудудии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба назар гирифта мешавад (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*).

Комиссияи Марказии интиҳобот ва раёйпурси рӯйхати ҳавзаҳои интиҳоботро бо зикри ҳудуд ва шумораи интиҳобкунандагони онҳо ва қароргоҳи комиссияҳои ҳавзавии интиҳобот баъд аз панҷ рӯзи таъйини интиҳобот чоп мекунад.

Моддаи 22. Тартиб ва меъёри ташкили участкаҳои интиҳобот

Ба мақсади фароҳам овардани шароити муносиб барои интиҳобкунандагон ҳудуди шаҳр, ноҳия, ноҳияҳои тобеи шаҳрҳоро ба назар гирифта, участкаҳои интиҳобот ташкил карда мешаванд. Ҳудуди участкаи интиҳобот набояд аз ҳудуди ҳавзаи интиҳобот берун бошад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Участкаҳои интиҳобот дар назди намоёндагии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар давлатҳои хориҷи воқеанд, дар санатория, хонаҳои истироҳат, беморхонаҳо ва муассисаҳои дигари доимии муолиҷавӣ, дар ҷои буду боши шаҳрвандон, дар маҳалҳои дурдасту душворгузар, дар маҳалҳои, ки мутобиқи ҷои воқеъгашташон ба ҳавзаҳои интиҳоботи дохиланд, ташкил шуда метавонанд. Масъалаи ба ҳавзаи интиҳобот вобаста кардани участкаҳои интиҳоботро, ки

берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон ташкил шудаанд, Комиссияи марказии интиҳобот ва раёйпурси ҳал мекунад (*Қонуни конст. ҚТ аз 18.07.2017 № 1452*).

Участқаҳои интиҳобот аз тарафи комиссияҳои ҳавзавии интиҳобот бо пешниҳоди раисони шаҳрҳо, ноҳияҳо ташкил карда мешаванд.

Хориҷ карда шуд (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*).

Участқаҳои интиҳобот дар давоми бисту панҷ рӯзи баъди таъйини интиҳобот ташкил карда мешаванд. Дар намояндагиҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар давлатҳои хориҷи воқеанд, инчунин дар маҳалҳои дурдаст ва душворгузар участкаҳои интиҳобот дар мӯҳлати мазкур ва дар ҳолатҳои истисноӣ камаш даҳ рӯз пеш аз интиҳобот ташкил карда мешаванд.

Участқаҳои интиҳобот дар маҳалҳое, ки на камтар аз 20 нафар ва на зиёдтар аз 3000 нафар интиҳобкунандагон доранд, ташкил карда мешаванд.

Раиси шаҳр, ноҳия дар асоси пешниҳоди комиссияи ҳавзавии интиҳобот оид ба ташкили участкаҳои интиҳобот дар муддати се рӯз ҳар як участкаи интиҳоботро барои гузаронидани интиҳобот ройгон бо бино таъмин менамояд (*Қонуни конст. ҚТ аз 15.07.2004 № 44*).

Комиссияи ҳавзавии интиҳобот, интиҳобкунандагонро аз ҳудуди ҳар участкаи интиҳобот хабардор карда, қароргоҳи комиссияи участкаи интиҳобот ва бинои овоздиҳиро зикр мекунад.

IV. РҶҲАТИ ИНТИХОБКУНАНДАГОН

Моддаи 23. Рӯйхати интиҳобкунандагон ва тарзи тартиб додани он

Рӯйхати интиҳобкунандагон оид ба интиҳоботи вакилони Маҷлиси намояндагон дар ҳар участкаи интиҳобот тартиб дода мешавад ва ба он раис ва котиби комиссияи участкавии интиҳобот имзо ва муҳр мегузоранд. Комиссияи участкавии интиҳобот барои тартиб додани рӯйхат намояндагони аҳли ҷамъиятро ҷалб карда метавонад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ шумораи интиҳобкунандагонро ба ҳисоб гирифта, ба комиссияҳои участкавии интиҳобот дар бораи интиҳобкунандагоне, ки дар ҳудуди дахлдор зиндаги мекунанд, барои тартиб додани рӯйхати интиҳобкунандагон маълумоти дарқори медиҳад (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*).

Барои дохил кардан ба рӯйхати интиҳобкунандагон дар ҳавзаи муайяни интиҳобот далели истиқомат дар ҳудуди ҳавзаи интиҳобот асос мебошад.

Рӯйхати интиҳобкунандагон аз рӯи алифбо ё тарзи дигар, ки барои овоздиҳи муносиб аст, тартиб дода мешавад.

Дар рӯйхат насаб, ном ва номи падар, соли таваллуд (синни 18-сола бо иловаи рӯзу моҳи таваллуд) ва суроғи интиҳобкунанда нишон дода мешавад (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*).

Рӯйхати интиҳобкунандагон камаш 15 рӯз баъд аз ташкили комиссияҳои участкавии интиҳобот тартиб дода мешавад.

Рӯйхати вакилони интиҳобкунандаро комиссияи ҳавзавии интиҳобот оид ба интиҳоботи аъзои Маҷлиси милли бо пешниҳоди раисони Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, вилоятҳо, шаҳри Душанбе, шаҳру ноҳияҳои тобеи ҷумҳури 15 рӯз пеш аз интиҳобот тартиб дода, ба он раис ва котиби комиссия имзо ва муҳр мегузоранд (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Рӯйхати вакилони интихобкунанда аз рӯи алифбо ё тарзи дигар тартиб дода шуда, дар он ному насаб, соли таваллуд, номи мақомоте, ки интихобкунанда вакили он мебошад ва суроғаи вакилии интихобкунанда нишон дода мешавад.

Ба рӯйхати интихобкунандагон баъди саршавии ҳисобкунии овозҳо тағйирот даровардан манъ аст.

Рӯйхати интихобкунандагоне, ки низомиини қисмҳои ҳарби мебошанд, инчунин аъзои оилаҳои низомиин ва интихобкунандагони дигар, ки дар маҳалли қисмҳои ҳарби истиқомат доранд, дар асоси маълумоти пешниҳодкардаи командирони қисмҳои ҳарби тартиб дода мешавад. Низомиине, ки берун аз қисмҳои ҳарби истиқомат доранд, ба рӯйхати интихобкунандагони маҳалли истиқомат дар асосҳои умуми дохил карда мешаванд.

Рӯйхати интихобкунандагони участкаҳои интихобот, ки дар назди намояндагиҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар давлатҳои хориҷи, дар санаторияҳо ва хонаҳои истироҳат, беморхонаҳо ва табобатгоҳҳои дигари доими ташкил шудаанд, дар асоси маълумотҳои тартиб дода мешавад, ки роҳбарони муассисаҳои мазкур пешниҳод кардаанд.

Моддаи 24. Тартиби ба рӯйхати интихобкунандагон дохил намудани шахрвандон

Ба рӯйхати интихобкунандагон ҳамаи шахрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки то рӯзи интихобот 18-сола шудаанду ҳангоми тартиб додани рӯйхат дар ҳудуди участкаи дахлдори интихобот ба таври доими ё муваққати истиқомат мекунад ва ҳуқуқи интихоботи доранд, дохил карда мешаванд.

Интихобкунанда ба рӯйхати интихобкунандагони фақат як участкаи интихобот дохил карда мешавад.

Интихобкунандае, ки дар ҳудуди участкаи дахлдори интихобот истиқомат мекунад бо ягон сабаб ба рӯйхат дохил карда нашудааст, бо қарори комиссияи участкавии интихобот ба он дохил карда мешавад.

Ба рӯйхати вакилони интихобкунанда оид ба интихоботи Маҷлиси милли вакилони мақомоти зерин дохил карда мешаванд:

1) вакилони Маҷлисиҳои вакилони халқи ноҳияҳо ва шаҳрҳои дар ҳудуди Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, вилоятҳои воқеъ буда, ҳамчунин вакилони Маҷлисиҳои вакилони халқи Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон ва вилоятҳои (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*);

2) вакилони Маҷлисиҳои вакилони халқи ноҳияҳои дар ҳудуди шаҳри Душанбе воқеъ буда ва вакилони Маҷлиси вакилони халқи шаҳри Душанбе;

3) вакилони Маҷлисиҳои вакилони халқи шаҳрҳо ва ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*).

Моддаи 25. Бо рӯйхати интихобкунандагон шиносонидани шахрвандон ва ҳуқуқи шикоят кардан аз хусуси саҳву хатои рӯйхат

Рӯйхати интихобкунандагон барои шиносоии умуми понздаҳ рӯз пеш аз интихобот ва дар участкаҳои интихобот, ки дар назди намояндагиҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар давлатҳои хориҷи, дар санаторияҳо ва хонаҳои истироҳат, беморхонаҳо ва табобатгоҳҳои дигари доими, дар маҳалҳои дурдасту

душворгузар ташкил гардидаанд, панҷ рӯз пеш аз интиҳобот пешниҳод карда мешавад.

Рӯйхати вакилони интиҳобкунанда оид ба интиҳоботи аъзои Маҷлиси милли барои шиносои тавассути воситаҳои ахбори маҳалли ҳафт рӯз пеш аз интиҳобот пешниҳод карда мешавад.

Ба шаҳрвандон имконият дода мешавад, ки бо рӯйхати интиҳобкунандагон дар бинои комиссияи интиҳобот шинос шуда, дуруст тартиб дода шудани онро тафтиш кунанд.

Ба ҳар шаҳрванд ҳуқуқ дода мешавад, ки аз хусуси ба рӯйхат дохил намудан, нодуруст ба рӯйхат дохил кардан ё аз рӯйхат баровардан, инчунин аз хусуси саҳву хатои маълумот оид ба интиҳобкунанда шикоят кунанд. Комиссияи участкавии интиҳобот аризаро дар бораи саҳву хатои рӯйхат барраси мекунад ва он вазифадор аст, ки аризаро дар давоми ду рӯз ва дар арафа ва рӯзи интиҳобот бошад, февран дида баромада, ба рӯйхат ислоҳоти зарури дохил кунанд ё ба аризадиҳанда нусхаи қарори асоснокро аз хусуси рад карда шудани аризааш супорад. Аз хусуси қарори комиссияи участкавии интиҳобот бо тартиби муқаррашуда ба суд шикоят кардан мумкин аст. Қарори суд қатъист. Комиссияи участкавии интиҳобот мувофиқи қарори суд ба рӯйхати интиҳобкунандагон ислоҳ медарорад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Моддаи 26. Таъмини ҳуқуқи интиҳоботии шаҳрвандон дар вақти дигар кардани маҳалли зист

Агар интиҳобкунанда дар давраи барои шиносоии умуми пешниҳод кардани рӯйхати интиҳобкунандагон ва то рӯзи интиҳобот имконият надошта бошад, ки дар маҳалли зисташ бошад (дар сафари хизмати, табобатгоҳ рафтани ва ҳамин гуна сабабҳои дигар), ҳуқуқ дорад бо пешниҳоди шиноснома ё ҳуҷҷати дигаре, ки шахсияти вайро тасдиқ мекунад, аз комиссияи ҳавзавии интиҳобот бюллетени интиҳоботро талаб намояд, нисбати номзад иродаи худро изҳор кунанд, лифофаи сарбастаро ба комиссияи интиҳобот супорад. Комиссияи ҳавзавии интиҳобот инро дар рӯйхати интиҳобкунандагон бо зикри сана қайд мекунад. Лифофаи сарбаста дар ҳузури интиҳобкунанда муҳр карда мешавад. Комиссияи интиҳобот барои сариштаи лифофа масъул аст (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

V. ПЕШБАРИ, БАҚАЙДГИРИ ВА КАФОЛАТҲОИ ФАЪОЛИЯТИ НОМЗАДҲО

Моддаи 27. Таъини интиҳоботи аъзои Маҷлиси милли ва вакилони Маҷлиси намояндагон

Интиҳоботи вакилони Маҷлиси намояндагон аз тарафи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон камаш 75 рӯз пеш аз ба охир расидани ваколатҳои аъзои Маҷлиси Олии даъвати қабли таъин карда мешавад. Интиҳоботи Маҷлиси милли 25 рӯз баъд аз интиҳоботи Маҷлиси намояндагон гузаронида мешавад.

Дар сурати пеш аз мӯҳлат парокандашавии Маҷлиси Оли дар мавридҳои пешбиникардаи Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон на дертар аз 80 рӯзи баъди парокандашавии интиҳоботро ба Маҷлиси Оли таъин мекунад (*Қонуни конст. ҚТ аз 18.07.2017 № 1452*).

Дар бораи рузи интиҳобот дар мӯҳлати се рӯз баъд аз таъини он тавассути матбуот ва дигар воситаҳои ахбори оммави хабар дода мешавад.

Амал ё даъвате, ки барои вайрон кардан, бекор намудан ё ба вақти дигар гузарондани интихобот, Ҷаъолият ва расмиёти интихоботии муқаррарнамудаи Қонуни конститутсионии мазкур равона шудааст, манъ аст (*Қонуни конст. ҚТ аз 15.07.2004 № 44*).

Моддаи 28. Интихоботи вакилони Маҷлиси намояндагон

Вакили Маҷлиси намояндагон ба муддати 5 сол интихоб мешавад.

Вакили Маҷлиси намояндагон шахсе интихоб шуда метавонад, ки танҳо шахрвандии Ҷумҳурии Тоҷикистонро дошта бошад, синни ӯ аз 30 кам набуда, дорои таҳсилоти олии бошад ва забони давлатиро донад (*Қонуни конст. ҚТ аз 18.07.2017 № 1452*).

Маҷлиси намояндагон аз 63 вакил иборат аст:

- 65 Ҷоизи вакилони Маҷлиси намояндагон (41 нафар) аз ҳавзаҳои якмандати интихоб карда мешаванд;

- 35 Ҷоизи вакилони Маҷлиси намояндагон (22 нафар) аз ҳавзаи ягонаи умумиҷумҳуриявии мутаносибан ба шумораи овозхое, ки ба рӯйхати номзадҳои аз тарафи ҳизбҳои сиёси пешниҳодгардида дода шудаанд, интихоб карда мешаванд.

Моддаи 29. Интихобот ва таъин намудани аъзои Маҷлиси милли

Аъзои Маҷлиси милли ба мӯҳлати 5 сол интихоб ва таъин карда мешаванд.

Маҷлиси милли иборат аст аз 25 нафар аъзо, ки онҳо дар асоси намояндагии манфиатҳои минтақавӣ интихоб мешаванд, аз президентҳои собиқ, агар онҳо аз ин ҳуқуқашон даст накашида бошанд ва 8 нафар аъзои дигар, ки онҳоро Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ба мӯҳлати ваколати Маҷлиси милли таъин мекунад.

Аз чор се ҳиссаи аъзои Маҷлиси милли (25 нафар) дар асоси намояндагии манфиатҳои ҳудудҳои аз тарафи мақомоти намояндагии маҳаллии ҳокимияти давлатӣ интихоб мешаванд. Аъзоёни мазкур бо шумораи баробар 5 нафари аз Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, аз ҳар як вилоят, шаҳри Душанбе ва аз шаҳру ноҳияҳои тобеи ҷумҳури якҷоя интихоб мешаванд (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*).

Ҳар Президенти собиқи Ҷумҳурии Тоҷикистон узви якумраи Маҷлиси милли мебошад, агар ӯ аз истифодаи ин ҳуқуқ даст накашад (*Қонуни конст. ҚТ аз 18.07.2017 № 1452*).

Аз чор як ҳиссаи аъзои Маҷлиси миллиро (8 нафар) Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон таъин мекунад.

Узви Маҷлиси милли шахсе интихоб ё таъин шуда метавонад, ки танҳо шахрвандии Ҷумҳурии Тоҷикистонро дошта бошад, синни ӯ аз 30 кам набуда, дорои таҳсилоти олии бошад ва забони давлатиро донад (*Қонуни конст. ҚТ аз 18.07.2017 № 1452*).

Аъзои Маҷлиси милли, ки аз тарафи мақомоти намояндагии маҳаллии ҳокимияти давлатӣ интихоб мешаванд, бояд дар ҳудуди ҳавзаҳои дахлдор истиқомати доими дошта бошанд (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*).

Моддаи 30. Ҳуқуқи пешбарии номзадҳо

Барои пешбари намудани номзадҳои вакилони Маҷлиси намояндагон ҳизбҳои сиёси, инчунин шахрвандон бо роҳи худпешбари ҳуқуқ доранд.

Ҳизбҳои сиёси метавонанд шахсонро ҳам, ки аъзои ҳизбҳои сиёси намебошанд, номзад пешниҳод кунанд.

Ҳизбҳои сиёси ба шарте номзадро ба вакилии Маҷлиси намояндагон пешбари карда метавонанд, агар онҳо ба тартиби муқарраркардаи қонун то рӯзи таъини интихобот дар Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ба қайд гирифта шуда бошанд ва дар бораи сарчашмаи даромадашон ҳуҷжат пешниҳод кунанд.

Ҳуқуқи пешбарии номзадҳоро ба аъзогии Маҷлиси милли Маҷлисиҳои вакилони халқи шаҳрҳо ва ноҳияҳо, шаҳри Душанбе, Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон ва вилоятҳо доранд (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*).

Моддаи 31. Тартиби пешбарии номзадҳо ба вакилии Маҷлиси намояндагон

Пешбари намудани номзадҳо ба вакилии Маҷлиси намояндагон дар ҳавзаҳои якмандатии интихобот 60 рӯз пеш аз интихобот, аз рӯи рӯйхати номзадҳо бошад, баъд аз таъини интихобот сар шуда, 45 рӯз пеш аз интихобот ба охир мерасад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Пешбарии номзадҳои вакилони Маҷлиси намояндагон дар ҳавзаҳои интихоботии якмандати аз ҳизбҳои сиёси аз тарафи мақомоти шаҳри (ба истиснои мақоми ҳизбии шаҳри Душанбе), ноҳиявии ҳизбҳои сиёси дар пленумҳои (конференсияи) онҳо бо зикри ҳавзаи интихоботи, ки номзадашон пешбари мешавад, сурат мегирад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Дар ин пленуми (конференсияи) ҳизбҳои сиёси аъзои комиссияи ҳавзавии интихобот ҳуқуқ доранд иштирок намоянд (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Мақомоти шаҳрию ноҳиявии ҳизбҳои сиёси ба ҳар як ҳавзаи интихоботие, ки дар ҳудуди шаҳр ва ноҳия воқеъ гардидааст, як номзоди пешбари мекунад. Қарор дар бораи пешбарии номзад ба таври пинҳони қабул карда мешавад.

Дар мавриде, ки ҳудуди ҳавзаи интихобот ҳудуди ду ва зиёда ноҳия ва шаҳро дарбар гирад, пешбарии номзадҳо аз ҳизбҳои сиёси ба ин ҳавза дар пленумҳои (конференсияҳои) якҷояи ноҳияви ва шаҳрии ҳизб сурат мегирад. Дар ин ҳолат ба ин ҳавза як номзад пешбари карда мешавад (*Қонуни конст. ҚТ аз 18.07.2017 № 1452, аз 21.02.2018 № 1508*).

Тартиби пешбари кардани номзоди вакили Маҷлиси намояндагонро ҳизбҳои сиёси муқаррар мекунад. Дар бораи пешбарии номзоди вакили Маҷлиси намояндагон аз ҳизби сиёси қарор қабул мегардад ва протокол тартиб дода мешаванд. Дар қарор инҳо сабт мегарданд: номи қарор ва мақом, сана, ҷой, ном ва рақами ҳавзаи интихоботи, ҳалли масъалаи баррасишуда, имзои раискунанда ва муҳр. Протокол масоили зеринро дар бар мегирад: номи мақом, сана ва ҷой, шумораи аъзои мақом, шумораи иштирокчиён, масъалаи баррасишуда, ном ва рақами ҳавзаи интихоботи, пешниҳодот оид ба номзадҳо, муҳокимаи номзадҳо, шакли овоздиҳи, натиҷаи овоздиҳи, матни қарори қабулшуда, имзои раискунанда ва котиби маҷлис, муҳр. Дар бораи қарори қабулшудаи ҳизби сиёси ба номзоди вакили Маҷлиси намояндагон камаш дар давоми ду рӯз хабар медиҳад.

Рӯйхати номзадҳо ба вакили Маҷлиси намояндагон дар ҳавзаи ягонаи умумичумхурияви аз тарафи ҳизбҳои сиёси дар анҷумани (конференсияҳои) онҳо пешбарӣ карда мешавад.

Рӯйхати номзадҳо ва тартиби ҷобачокунии номзадҳо дар рӯйхат ҳизби сиёси муайян мекунад. Рӯйхати номзадҳо ва тартиби ҷобачокунии номзадҳо дар рӯйхат баъд аз пешниҳод намудани он ба Комиссияи марказии интиҳобот ва раёспурси тағйир дода намешавад, ба истиснои ҳолатҳои хориҷ шудани номзад аз рӯйхат.

Шумораи умумии номзадҳо, ки аз тарафи ҳизбҳои сиёси мувофиқи рӯйхат пешниҳод мешаванд, набояд аз 45 фоизи миқдори умумии вакилони Маҷлиси намояндагон зиёд бошад (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*).

Рӯйхати номзадҳои аз тарафи ҳизбҳои сиёси пешниҳодшуда, протокол ва қарори анҷумани (конференсияи) ҳизби сиёси, ки дар он рӯйхати номзадҳо пешбарӣ шудаанд, ба Комиссияи марказии интиҳобот ва раёспурси пешниҳод карда мешавад. Дар қарор инҳо сабт мешаванд: номи мақом ва қарор, сана ва ҷой, ҳалли масъалаи баррасишуда, имзои раискунанда ва муҳр. Рӯйхати номзадҳои пешбарӣшуда ба қарор замима мегардад. Протокол масъалаҳои зеринро дар бар мегирад: номи мақом, сана ва ҷой, шумораи аъзои мақом, шумораи иштирокчиён, масъалаи баррасишуда, пешниҳодот оид ба номзадҳо, муҳокимаи номзадҳо, шакли овоздиҳи, натиҷаи овоздиҳи, матни қарори қабулшуда, имзои раискунаида, котиби маҷлис ва муҳр.

Комиссияи Марказии интиҳобот ва раёспурси ҳуҷҷатҳои пешниҳоднамудаи сиёсиро дида баромада, ба ҳизби сиёси дар муддати панҷ рӯзи қори нусхаи рӯйхати тасдиқкардаашро ва ё қарори асосноки худро дар бораи рад кардани тасдиқи рӯйхати мазкур медиҳад (*Қонуни конст. ҚТ аз 15.07.2004 № 44*).

Дар мавриди тасдиқ накардани рӯйхати номзадҳо ҳизби сиёси метавонад дар давоми 10 рӯзи пас аз қабул гардидани қарор ба Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон муроҷиат намояд ва Суди Оли уҳдадор аст, ки дар муддати на дертар аз 6 рӯз шикоятро мавриди барраси қарор диҳад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Комиссияи Марказии интиҳобот ва раёспурси рӯйхати номзадҳо ҳизбҳои сиёсии дар интиҳобот аз ҳавзаи ягонаи умумичумхурияви иштироккунандаро дар воситаҳои ахбори омма интишор менамояд.

Пешбарии номзад ба вакилии Маҷлиси намояндагон дар ҳавзаҳои якмандатии интиҳобот ба тартиби худпешбарӣ бо роҳи пешниҳоди ариза ба комиссияҳои ҳавзавии интиҳобот оид ба овоз мондани номзодии ӯ сурат мегардад. Номзад бояд барои тарафдорӣ худ на камтар аз 500 имзои интиҳобкунандагони ин ҳавзаро ҷамъ намояд. Ҳар интиҳобкунанда бояд ба тарафдорӣ фақат як номзад аз ҳавзаи маҳали истиқомати худ имзо гузорад. Дар варақаҳои имзогузори насаб, ном ва номи падар, номзад ва шахси ташаббускори номзад, ҷои истиқомат, серия ва рақами шиноснома ё ҳуҷҷати дигаре, ки шахсияти шахси ташаббускорро тасдиқ мекунад, рақами тартиби, насаб, ном ва номи падари, рӯз, моҳ ва соли таваллуд, шиноснома ё ҳуҷҷати дигаре, ки шахсияти имзогузорандаро тасдиқ мекунад, силсила ва рақами он ҳуҷҷатҳои истиқомат, имзои шахси имзогузоранда ва таърихи имзои варақа

сабт мегарданд. Намунаи варақаи имзогузорино Комиссияи марказии интихобот ва раёйпурси муайян мекунад (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065, аз 21.02.2018 № 1508*).

Моддаи 32. Тартиби пешбарии номзадҳо ба аъзогии Маҷлиси милли

Пешбарии номзадҳо ба аъзогии Маҷлиси милли даҳ рӯз баъд аз интихоботи Маҷлиси намояндагон оғоз ёфта, 7 рӯз пеш аз интихоботи Маҷлиси милли ба охир мерасад.

Номзадҳо ба аъзогии Маҷлиси милли дар иҷлосияҳои Маҷлиси вакилони халқи шаҳрҳо ва ноҳияҳо, шаҳри Душанбе, Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон ва вилоятҳо дар сурати мавҷуд будани кворум пешбари карда мешаванд (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*).

Қарори иҷлосия дар бораи пешбарии номзад бо аксарияти овози вакилони Маҷмоти дахлдори ҳокимияти давлатӣ ба таври пинҳони қабул карда шуда, дар давоми 3 рӯз ба номзад хабар дода мешавад (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*).

Маҷмоти намояндагии маҳаллии ҳокимияти давлатӣ метавонанд танҳо як номзадро аз ҳавзаи интихоботие, ки худ дар он воқеъ гардидаанд, пешбари кунанд. Маҷмоти намояндагии ҳокимияти давлатии шаҳри Душанбе ва ноҳияҳои он метавонанд на зиёда аз ду номзадро аз ҳавзаи интихоботие, ки худ дар он воқеъ гардидаанд, пешбари кунанд. Зимнан якчанд маҷмоти намояндагии маҳаллии ҳокимияти давлатӣ метавонанд як номзадро пешбари намоянд (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*).

Дар ҳолати пешбари нашудани ягон номзад ё аз шумораи муқарраргардида камтар будани шумораи номзадҳои пешбаришуда ва ё то ба қайд гирифтани номзадҳои пешбаришуда онҳо номзадии худро гирифтаанд, ё хорич гардидаанд, Комиссияи марказии интихобот ва раёйпурси дар асоси пешниҳоди комиссияи ҳавзавии интихобот бо қарори худ мӯҳлати пешбарии номзадҳоро на зиёдтар аз 30 рӯз дароз менамояд.

Моддаи 32 (1). Гарави интихоботи

Номзад ба вакили Маҷлиси намояндагон дар ҳавзаҳои якмандатии интихобот пеш аз бақайдгирӣ ва баъди аз тарафи комиссияи ҳавзавии дахлдори интихобот муайян намудани мувофиқати ӯ ба талаботи Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Қонуни конститутсионии мазкур, аз маблағи шахсии худ ба суратҳисоби муваққатии махсуси Бонки давлатии амонатгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон "Амонатбонк" ва шӯбаҳои он ба миқдори 100 (сад) нишондиҳанда барои ҳисобҳо гарави интихоботӣ месупорад. Дар ин бора аз ҷониби бонки мазкур фавран ба Комиссияи марказии интихобот ва раёйпурсии Ҷумҳурии Тоҷикистон хабар дода мешавад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Дар сурати ба даст овардани на кам аз 10 фоизи овозҳои интихобкунандагони ҳавзаи интихоботии дахлдори дар овоздиҳӣ иштироккарда гарави интихоботӣ ба номзад баргардонида мешавад. Ҳангоми бекор кардани қарори пешбарии номзад аз тарафи ҳизби сиёсӣ ё пас гирифтани номзад аз ҷониби номзад гарави интихоботӣ бо қарори Комиссияи марказии интихобот ва раёйпурсӣ ба бучети ҷумҳуриявӣ мегузарад (*Қонуни конст. ҚТ аз 26.07.2014 № 1086*).

Ҳизбҳои сиёсӣ, ки рӯйхати номзадҳоро ба вакилии Маҷлиси намояндагон дар ҳавзаи ягонаи умумиҷумҳуриявӣ пешниҳод намудаанд, баъд аз санҷиши мувофиқ будани номзадҳо ба талаботи Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Қонуни конституционӣ мазкур аз тарафи Комиссияи марказии интихобот ва раёйпурсӣ, аз маблағи худ ба суратҳисоби муваққатии махсуси Бонки давлатии амонатгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон "Амонатбанк" ва шуъбаҳои он мутаносибан ба ҳар номзоди пешниҳодшуда 100 (сад) нишондиҳанда барои ҳисобҳо гавари интихоботи месупоранд. Гавари интихоботи дар сурати аз тарафи ҳизби сиёсӣ гирифтани на камтар аз панҷ фоизи овозҳои интихобкунандагон дар овоздиҳи иштироккарда ба ҳизби сиёсӣ баргардонида мешавад. Дар ҳама ҳолатҳои дигар гавари интихоботии ҳизби сиёсӣ баргардонида намешавад ва ба буҷети ҷумҳуриявӣ мегузарад (*Қонуни конст. ҚТ аз 15.07.2004 № 44, аз 6.10.2008 № 444, аз 14.03.2014 № 1065, аз 21.02.2018 № 1508*).

Моддаи 33. Шаҳрвандоне, ки ҳуқуқи ба аъзои Маҷлиси милли ва вакилони Маҷлиси намояндагон номзад шуданро надоранд

Шаҳрвандони зерин ҳуқуқи ба аъзои Маҷлиси милли ва вакилони Маҷлиси намояндагон номзад шуданро надоранд:

- шаҳрвандоне, ки ба талаботи муқарраркардаи Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Қонуни конституционӣ мазкур ҷавобгӯ нестанд (*Қонуни конст. ҚТ аз 18.07.2017 № 1452, аз 21.02.2018 № 1508*);

- шаҳрвандоне, ки забони давлатиро наметананд (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*);

- шаҳрвандоне, ки дар ҳудуди ҷумҳурӣ камтар аз 7 соли охир истиқоматдоранд - барои номзад ба аъзои Маҷлиси милли (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*);

- шаҳрвандоне, ки дар ҳудуди ҷумҳурӣ камтар аз 5 соли охир истиқоматдоранд - барои номзад ба вакили Маҷлиси намояндагон (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*);

- шахсоне, ки шаҳрвандиашон қатъ гардидааст ё шаҳрвандии давлати дигарро соҳиб шудаанд (*Қонуни конст. ҚТ аз 18.07.2017 № 1452*);

- шаҳрвандоне, ки суд онҳоро ғайри қобили амал донистааст ё бо ҳукми суд дар ҷойҳои маҳруми аз озода нигоҳ дошта мешаванд ва ё бо қарори суд дар муассисаҳои таъбири маҷбури мебошанд;

- хизматчиёни ҳарбии Қувваҳои Мусаллаҳ, дигар кӯшуну сохторҳои ҳарбӣ, вазорату идораҳо, ки дар онҳо Қонун хизмати ҳарбиро пешбинӣ намудааст, шахсони ҳайати қаторӣ ва роҳбарикунандаи мақомоти қорҳои дохилӣ, мақомоти гумрук ва Агентии назорати маводи нашъаовари назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон (*Қонуни конст. ҚТ аз 12.05.2007 № 256*).

- ходимони касбии идтиҳодияҳои дини хангоми дар вазифа буданашон (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*);

- шаҳрвандоне, ки барои содир кардани ҷиноятҳои барқасдонаи вазнин ва махсусан вазнин суд шудаанд новобаста аз гузаштани мӯҳлат ва бардошта шудани доғи судиашон;

- шаҳрвандоне, ки доғи судиашон бардошта нашудааст;

- шахрвандоне, ки барои содир кардани ҷинойтҳои ба муқобили асосҳои сохти конституционӣ ва амнияти давлат ва дигар ҷинойтҳои барқасдонаи вазнин ва ё махсусан вазнин аз тарафи мақомоти таҳқиқу тафтишот гумонбар шудаанд ё нисбати онҳо кофтуков эълон карда шудааст, ба истиснои иштироккунандагони муқовимати сиёсӣ низоми, ки шомили авф гардидаанд (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Моддаи 34. Талаботе, ки нисбати номзадҳо пешниҳод мешаванд

Шаҳрванд наметавонад дар як вақт узви Маҷлиси милли ва вакили Маҷлиси намояндагон бошад.

Вакили Маҷлиси намояндагон наметавонад дар як вақт вакили мақомоти намояндагии маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот бошад (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*).

Аъзои Маҷлиси милли дар як вақт вакили зиёда аз ду мақоми намояндагии ҳокимият буда наметавонад.

Аъзои ҳукумат, судяҳо, Прокурори генерали, муовинони ӯ, прокурорҳо ва дигар шахсони мансабдори мақомоти прокуратура, муовинони вазирон ва раисони кумитаҳои давлатӣ, роҳбарони мақомоти идораи давлатӣ назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва муовинони онҳо, роҳбарони консернҳо, ширкатҳо, ассосиатсияҳо ва корпоратсияҳои давлатӣ ҷумҳурияви ва муовинони онҳо, ҳамчунин роҳбарон ва шахсони мансабдори бонкҳо, дар як вақт аъзои Маҷлиси милли буда наметавонанд ва ба шарте номзад ба аъзогии Маҷлиси милли ба қайд гирифта мешаванд, ки дар аризаи худ аз хусуси баъди аъзои Маҷлиси милли интихоб шудан аз вазифа рафтанишонро изҳор карда бошанд (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Моддаи 35. Бақайдгирии номзадҳо

Барои бақайдгирии номзадҳо (рӯйхати номзадҳо) ба комиссияҳо интихобот санадҳои зерин пешниҳод карда мешаванд:

1) протокол бо қарори анҷумани (конференсияи) ҳизби сиёсӣ, пленуми (конференсияи) мақомоти шаҳри ва ноҳиявии ҳизби сиёсӣ дар бораи пешниҳоди номзад (рӯйхати номзадҳо); қарори мақомоти намояндагии маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дар бораи пешниҳоди номзад; қарори мақомоти маҳаллии намояндаги дар бораи пешниҳоди номзад (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*);

2) аризаи номзад оид ба розигии вай дар бораи ба овоздиҳи мондани номзадии худ; дар ариза бояд уҳдадории номзад оид ба қатъи фаъолияти худ дар сурате, ки он бо мандати вакили номувофиқ бошад, зикр гардад;

3) маълумот оид ба тарҷимаи ҳоли номзадҳо бо зикри ному насаб, санаи таваллуд, ҷои қор, мансаби ишғолкардааш (машғулият) ва маҳалли зист;

4) нусхаи шиносномаи (корти идентификатсионии) номзад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*);

5) нусхаи ҳуҷҷати расмие, ки доштани таҳсилоти олии номзадро тасдиқ мекунад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*);

6) маълумотнома аз ҷои истиқомат оид ба муҳлати истиқомати номзад дар ҳудуди ҷумҳурӣ (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*);

7) хулосаи Комиссияи марказии интихобот ва раёйпурсии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар хусуси муайян намудани сатҳи донишони забони давлатӣ аз ҷониби номзад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*);

8) маълумот дар бораи ҳаҷм ва манбаи даромади номзад;

9) маълумот дар бораи амволе, ки ба моликияти номзад мансуб аст;

10) маълумоти тиббии дар бораи солимии рӯҳи (*Қонуни конст. ҚТ аз 15.07.2004 № 44*);

11) ҳуҷҷат дар бораи гавари интихоботи (*Қонуни конст. ҚТ аз 15.07.2004 № 44*);

12) маълумот дар бораи ба ҷавобгарии ҷинояти кашида нашудан, маҳкум нашудан ва до(и) суди надоштан. Маълумоти мазкур бо талаби комиссияи ҳавзавии интихобот аз ҷониби мақомоти дахлдори давлати пешниҳод мегардад (*Қонуни конст. ҚТ аз 15.07.2004 № 44*);

Пешниҳоди ҳуҷҷатҳоеро, ки дар қисми якуми ҳамин модда пешбини нашудааст, талаб намудан манъ аст (*Қонуни конст. ҚТ аз 15.07.2004 № 44*);

Маълумот дар бораи ҳаҷм ва манбаи даромади шахрванде, ки номзад мебошад дар намуди нусхаи декларатсия дар бораи даромади яқсолаи пеш аз соли таъин шудани интихобот (бо қайди мақомоти андоз) пешниҳод карда мешавад.

Агар шахрванди номзад буда мувофиқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи андозҳо ва хирочҳо барои пешниҳод кардани декларатсия дар бораи даромад уҳдадор набошад, оиди ҳаҷми умумии даромад дар як соли пеш аз таъин шудани интихобот аз ташкилоте, ки даромад гирифтааст, маълумотнома пешниҳод менамояд.

Маълумотнома дар бораи амволе, ки ба ҳуқуқи моликияти номзад мансуб аст, ба шакли муқарраркардаи Комиссияи марказии интихобот ва раёйпурсии Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод карда мешавад.

Дар сурати худпешбарии номзад барои ба қайдгирии санадҳои дар бандҳои 3,4,5,6 ҳамин модда зикршуда, ҳамчунин аризаи номзад оид ба розигии вай дар бораи ба овоздиҳи мондани номзодии у якҷоя бо варақаҳои имзогири пешниҳод карда мешаванд.

Комиссияи дахлдори интихобот дурустии имзоҳои интихобкунандагонро, ки ба тарафдорӣ номзад ҷамъ карда шудаанд, месанҷад. Тамоми варақаҳо ё як қисми онҳо, ки интихобан гирифта шудаанд, мавриди санҷиш қарор дода шуда метавонад.

Дар сурати ошкор шудани нодурустии имзоҳо, ки боиси аз 500 кам шудани шумораи имзоҳои ҷамъовардашуда мегардад, ва ё пешниҳоди маълумоти нодуруст оид ба даромадҳо ва ё амволе, ки ба моликияти номзад мансуб аст, бақайдгирии номзад рад карда мешавад (*Қонуни конст. ҚТ аз 15.07.2004 № 44, аз 14.03.2014 № 1065*).

Комиссияи дахлдори интихобот ба талаботи Қонуни конституционии мазкур мувофиқат доштани тартиби пешбарӣ номзадро санҷида, ўро ба қайд мегирад ё дар бораи рад намудани бақайдгири қарори асоснок мебарорад.

Номзад фақат дар як ҳавзаи интихобот ба қайд гирифта мешавад. Як номзад фақат ба як рӯйхати номзадҳо дохил карда мешавад. Ин қоида нисбати

номзаде, ки аз тарафи ҳизби сиёси ба ҳавзаи якмандати ва ё рӯйхати номзадҳо дохил карда шудааст, татбиқ намегардад.

Ҳангоми бақайдгирии номзад, ки аз тарафи ҳизби сиёси пешбари шудааст, дар қарори дахлдори комиссияи интихобот сабаби пешбари гардидани он аз ҷониби ҳизби сиёси қайд карда мешавад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Дар сурати рад шудани бақайдгирии номзад (рӯйхати номзадҳо) комиссияи дахлдори интихобот вазифадор аст, ки дар давоми як шабонаруз ба номзад, ҳизби сиёси нусхаи қарори комиссияи интихоботро бо баёни асосҳои радкуни диҳад.

Маълумот дар бораи номзадҳои бақайдгирифташуда аз рузи бақайдгирии ба Комиссияи марказии интихобот ва раёйпурси пешниҳод карда мешавад.

Комиссияи дахлдори интихобот дар давоми як ҳафтаи баъди бақайдгирии номзадҳо дар ҳавзаҳои интихоботии якмандати дар матбуот оид ба қайд гирифта шудани онҳо бо зикри насаб, но ва номи падар соли таваллуд, ҳизбият, мансаб (шуғл), ҷои қор ва маҳалли зисти ҳар номзад ахборот ҷоп мекунад (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*).

Комиссияи марказии интихобот ва раёйпурси на дертар аз рузи ҳафтуми бақайдгирии рӯйхати номзадҳо ба ҳавзаи ягонаи умумичумхурияви рӯйхати номзадҳои ҳизбҳои сиёсиро дар матбуот ҷоп мекунад.

Комиссияи дахлдори интихобот дар давоми се рӯз баъди бақайдгирии ба номзад шаҳодатномаи дахлдори номзадиро бо зикри ҳавзаи интихоботи ва санаи бақайдгирии месупорад.

Бақайдгирии номзад ба вакилии Маҷлиси намояндагон 45 рӯз пеш аз интихобот сар шуда, 20 рӯз пеш аз интихобот ба охир мерасад.

Бақайдгирии номзадҳо ба аъзогии Маҷлиси милли дар давоми се рӯз аз лаҳзаи расидани ҳуҷҷатҳои зарури, вале на дертар аз 4 рӯз пеш аз интихобот ба охир мерасад.

Моддаи 36. Бекор кардани қарори пешбарии номзад. Номзатии худро пас гирифтани номзад

Мақоми ҳизби сиёси, ки номзад пешбари кардааст, ҳуқуқ дорад на камтар аз 10 рӯз то рӯзи интихобот қарори худро дар бораи пешбарии номзад бекор кунад. Аз руи ин масъала қарор ба тартибе, ки барои пешбарии номзад пешбини шудааст, қабул карда шуда, ба комиссияи дахлдори интихобот пешниҳод мегардад. Ин номзадро комиссияи ҳавзавии интихобот аз мақоми номзати маҳрум месозад. Номзад метавонад дар мӯҳлати на дертар аз 10 рӯз то рӯзи интихобот ба комиссияи дахлдори ҳавзавии интихобот ариза навишта, номзатиаширо пас гирад. Комиссияи ҳавзавии интихобот, ки номзадро ба қайд гирифтааст, дар бораи бекор кардани қарори пешбарии номзад ё номзатиаширо пас гирифтани номзад ба Комиссияи марказии интихобот ва раёйпурси, ба аҳолии ҳавзаи интихобот, мақоми ҳизби сиёси, ки номзадро пешбари кардааст, хабар медиҳад (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065, аз 21.02.2018 № 1508*).

Моддаи 37. Мақоми номзадҳо

Ҳамаи номзадҳо дорой ҳуқуқ ва уҳдадорихои баробар мебошанд (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Маъмурияти корхона, муассисаю ташкилот, ки дар онҳо номзадҳои ба қайд гирифташуда кор мекунанд, аз рузи бақайдгирии номзад аз тарафи комиссияи дахлдори интихобот то рӯзи эълони расмӣ натиҷаи умумӣ интихобот уҳдадоранд дар асоси аризаи номзад ўро аз иҷрои вазифаҳои хизмати дар ҳар вақт ва дар ҳар рӯз дар давоми ин мӯҳлат бо нигоҳ доштани музди миёнаи меҳнат аз ҳисоби ташкилот, муассисаю корхона новобоста аз шакли моликият, озод намоянд.

Дар вақти гузаронидани интихобот номзади ба қайдгирифташударо бо ташаббуси маъмурият (корфармо) аз кор (вазифа) озод кардан ё бе розигиаш ўро ба дигар кор (вазифа) гузаронидан мумкин нест (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Вақти иштироки номзади ба қайдгирифташуда дар интихобот ба собиқаи кори номзад дохил карда мешавад.

Номзади ба қайд гирифташударо бе розигии Комиссияи марказии интихобот ва раёспурсӣ ҳаёс кардан, дастгир кардан, маҷбуран овардан, кофтуков кардан мумкин нест, ба истиснои дастгир шуданаш дар ҷои содир намудани ҷиноят (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Номзадҳо аз лаҳзаи ба қайд гирифта шуданашон дар маъракаи интихобот дар асосҳои баробар иштирок мекунанд, дар гузаронидани маҷлисҳои пеш аз интихобот ва маҷлисҳои дигар, истифодаи имконияти воситаҳои ахбори омма, аз ҷумла радио ва телевизион ҳуқуқи баробар доранд.

Номзад метавонад бо барномаи фаъолияти ояндаи худ баромад кунад. Барномаи номзад набояд хилофи Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон бошад (*Қонуни конст. ҚТ аз 18.07.2017 № 1452*).

Аз тарафи номзад вайрон намудани талаботи пешбиникардаи ин модда боиси бекор карда шудани қарори комиссияи интихобот дар бораи бақайдгирии номзад мегардад.

Моддаи 38. Шахсони боэътимоди номзадҳо ва хизбҳои сиёсӣ

Номзадҳо ва хизбҳои сиёсӣ, ки рӯйхати номзадҳоро пешниҳод намудаанд, ҳуқуқ доранд шахсони боэътимод дошта бошанд.

Бақайдгирии шахсони боэътимод дар муддати се рӯз аз тарафи комиссияи интихобот, ки номзадро (рӯйхати номзадҳоро) ба қайд гирифтааст, дар асоси аризаи ҳаггӣ номзад, пешниҳоди хизби сиёсӣ ва аризаи шахрванд барои розигиаш дар бораи шахси боэътимод шудан сурат мегирад. Комиссияи интихобот ба шахси боэътимод шаҳодатнома медиҳад (*Қонуни конст. ҚТ аз 15.07.2004 № 44*).

Номзадҳо метавонанд то 5 нафар шахсони боэътимод ва хизбҳои сиёсӣ, ки рӯйхати номзадҳоро пешниҳод намудаанд, то 5 нафар шахсони боэътимод дошта бошанд. Аъзои комиссияҳои интихобот, қормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ, судяҳо, хизматчиёни ҳарби ва шахрвандони хориҷӣ", мушоҳидони миллӣ ва байналмилалӣ наметавонанд шахсони боэътимод бошанд (*Қонуни конст. ҚТ аз 15.07.2004 № 44, аз 21.02.2018 № 1508*).

Шахсони боэътимод дар доираи ваколатҳое, ки номзадҳо ва хизбҳои сиёсӣ додаанд, амал мекунанд.

Шахсони боэътимод ҳуқуқ доранд:

- бо ҳар шаклу усули қонуни барои интиҳоб шудани номзад (рӯйхати номзадҳо) ташвиқот баранд ва ғайрияти дигарро иҷро намуда, барномаи пешазинтиҳоботии номзадро таълиф кунанд (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*);

- дар маҷлисиҳои пешазинтиҳоботи, вохури бо интиҳобкунандагон баромад кунанд ва дар баҳсу мунозираҳои пешазинтиҳоботи иштирок намоянд;

- барои гузаронидани маҷлисиҳои пешазинтиҳоботи ва вохуриҳо бо интиҳобкунандагон аз кӯмаки мақомоти давлати ва мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот истифода баранд (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*);

- дар маҷлисиҳои комиссияҳои интиҳоботи иштирок кунанд;

- дар участкаҳои интиҳоботи ҳангоми гузаронидани овоздиҳи, ҳисобкунии овозҳои интиҳобкунандагон ва ҷамъбасти натиҷаҳои овоздиҳи ҳузур дошта бошанд;

- бо ҳуҷҷатҳои комиссияҳои интиҳобот, ҳамчунин протоколҳои ҷамъбасти овоздиҳи ва натиҷаҳои интиҳобот шинос шаванд;

- аз қарору амалҳои комиссияи интиҳобот шикоят кунанд ва дар баррасии шикояту аризаҳо иштирок намоянд.

Шахсони боэътимоди номзадҳо, ҳизбҳои сиёси ҳуқуқ надоранд ба кори комиссияҳои интиҳоботи муҳофиза намоянд.

Номзадҳо, ҳизбҳои сиёси ҳуқуқ доранд дар ҳар вақт шахсони боэътимоди худро бозхонанд ва дар ин бора ба комиссияи интиҳобот хабар диҳанд.

Комиссияи интиҳобот шаҳодатномаи ба шахсони боэътимод додашро дар сурати талаботи Қонуни конститутсионии мазкурро вайрон кардани онҳо бекор мекунад.

Вақлати шахсони боэътимод яқоя бо аз байн рафтани мақоми номзадҳои бақайдгирифташудаи, ки шахсони боэътимодро таъин кардаанд ё бозхондани рӯйхати номзадҳо ва ё аз интиҳобот даст кашидани ҳизбҳои сиёси қатъ мегардад.

Моддаи 39. Гузаронидани ташвиқоти пеш аз интиҳобот

Давлат ба шаҳрвандон, номзадҳо, ҳизбҳои сиёси дар давраи пеш аз интиҳобот бе мамониат ташвиқот бурданро мувофиқи Қонуни конститутсионии мазкур таъмин менамояд (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Шаҳрвандон, номзадҳо, ҳизбҳои сиёси метавонанд бо шаклу усулҳои қонуни барои иштирок дар интиҳобот озодона ва ҳаматарафа ташвиқот баранд, барномаҳои пешазинтиҳоботии номзадҳо, сифатҳои сиёси, кори, шахсии онҳо, ҳамчунин барномаҳои пешазинтиҳоботии ҳизбҳои сиёсиро муҳофиза намоянд, ба тарафдори ё зидди ин ё он номзад дар маҷлисиҳо ва воситаҳои ахбори омма ташвиқот баранд.

Комиссияи интиҳобот яқоя бо мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот барои гузаронидани ин вохуриҳо мусоидат мекунанд, биноҳо ҷудо менамоянд, аз вақту маҳалли вохуриҳо пешаки хабар медиҳанд ва дигар чорабиниҳои заруриро амали мекунанд (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*).

Кормандони мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ наметавонанд дар вохӯрии номзадҳо бо интихобкунандагон раисӣ кунанд (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*).

Ба номзадҳо, ҳизбҳои сиёси барои истифодаи ахбори омма шароитҳои баробар кафолат дода мешавад.

Ташвиқоти пешазинтихоботӣ интихобот бо роҳҳои зерин сурат мегирад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*):

- аз тариқи воситаҳои ахбори омма;
- гузаронидани маърақаҳои оммави (маҷлисҳо ва вохӯриҳо бо шаҳрвандон; ташкили баҳсу мунозираҳо);
- нашр ва паҳн намудани маводи чопии ташвиқоти;
- бо дигар шаклҳои, ки Қонуни конститутсионии мазкур муқаррар намудааст.

Номзад, ҳизбҳои сиёси метавонанд мустақилона шаклҳо ва хусусияти ташвиқоти худро аз тариқи воситаҳои ахбори омма муайян намоянд. Дар ташвиқоти пеш аз интихобот аъзои комиссияҳои интихобот, иттиҳодияҳои дини, судҳо, ҳамчунин кормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ ва хизматчиёни ҳарби, мушоҳидони байналмилалӣ иштирок карда наметавонанд (*Қонуни конст. ҚТ аз 18.07.2017 № 1452, аз 21.02.2018 № 1508*).

Дар ташвиқоти пешазинтихоботӣ иштироки намояндагони давлатҳо ва созмонҳои хориҷӣ, шахсони ҳуқуқӣ, шаҳрвандони хориҷӣ ва шахсони бешаҳрванд манъ аст (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Хабарнигорон, дигар кормандони эҷоди, ҳамчунин шахсони мансабдори идораҳои воситаҳои ахбори омма, ки онҳо номзад ва ё шахсони бозътимод мебошанд, наметавонанд дар инъикоси чараҳои интихобот аз тариқи ин воситаҳои ахбори омма иштирок намоянд. Ин қоида ба баромадҳои ташвиқотии шахсони мазкур дар мавриди ройгон истифода намудани шабакаҳои радиотелевизионии давлати ва маҳалли аз тарафи номзад дахл надорад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Ҳангоми наشري натиҷаи пурсиши афкори умум вобаста ба интихобот воситаҳои ахбори омма вазифадор ҳастанд ташкилотро, ки пурсиш гузаронидааст, вақт ва ҷой, шумораи пурсидашудагон, тарзу усули ҷамъовари маълумот, баёни дақиқи савол, арзёбии омории саҳву хатоҳои эҳтимолиро нишон диҳанд (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Ташвиқоти пешазинтихобот аз рӯзи бақайдгирии номзад (рӯйхати номзадҳо) оғоз гардида, як шабонарӯз пеш аз интихобот қатъ мегардад.

Дар давоми панҷ рӯзи пеш аз овоздиҳи, ҳамчунин дар рӯзи овоздиҳи дар воситаҳои ахбори омма нашр намудани натиҷаи пурсиши афкори умум, пешгуиҳои натиҷаи интихобот ва дигар тадқиқотҳои вобаста ба интихобот мумкин нест.

Ҳар як номзад ба вакили аз ҳавзаи якмандата барои баромад аз тариқи радио ва телевизиони давлати то 20 дақиқа, ҳар як ҳизби сиёси то 40 дақиқа вақти эфири ройгон ҳуқуқ дорад (*Қонуни конст. ҚТ аз 15.07.2004 № 44, аз 14.03.2014 № 1065, аз 21.02.2018 № 1508*).

Комиссияҳои интихобот ба тартиби муқарраршуда ба гузаронидани ташвиқоти пешазинтихобот назорат мекунанд.

Дар вақти бурдани ташвиқот истифодаи усулҳои маҷбуркунии рӯҳи, ҷисмони, дини, суиистифодаи озодии воситаи ахбори омма, ташвиқоте, ки ҳисси бадбинии ва хусумати иҷтимоӣ, наҷоди, миллиро бедор мекунад, ба ғасби ҳокимият, зуран тағйир додани сохти конститутсионӣ, вайронкунии тамомияти кишвар даъват менамояд, ташвиқоти ҷанг ва дигар шаклҳои суиистифодаи озодии воситаи ахбори омма, ки қонунҳои Тоҷикистон манъ кардаанд, иҷозат дода намешавад (*Қонуни конст. ҚТ аз 15.07.2004 № 44, аз 21.02.2018 № 1508*).

Воситаҳои ахбори омма, ки дар маърақаҳои пешазинтихоботи иштирок менамоянд, ҳуқуқ надоранд ба нашри ахбороте, ки шаъну шараф ва обрӯю эътибори қорӣ номзадро паст мезананд, роҳ диҳанд (*Қонуни конст. ҚТ аз 18.07.2017 № 1452*).

Вайрон намудани талаботи дар ин модда пешбинишуда барои бекор кардани қарор оид ба бақайдгирии номзад (рӯйхати номзадҳо) асос мешавад.

VI. ТАШКИЛ ВА ТАРТИБИ ОВОЗДИҲИ

Моддаи 40. Бинои овоздиҳи

Биноҳо барои овоздиҳи дар интихоботи вакилони Маҷлиси намояндагон аз тарафи мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ба ихтиёри комиссияҳои участкавии интихобот роӣгон дода мешавад (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*).

Биноҳо барои овоздиҳи дар интихоботи аъзои Маҷлиси милли биноҳое мебошанд, ки дар он ҷо ҷаласаҳои мақомоти дахлдори намояндагии маҳаллии ҳокимияти давлатӣ барои интихоби аъзои Маҷлиси милли гузаронида мешаванд. Ин биноҳо бояд хатман дар ҳудуди ҳамон шаҳрҳое ҷойгир бошанд, ки дар он ҷо қароргоҳи комиссияи ҳавзавии интихобот оид ба интихоботи аъзои Маҷлиси милли воқеъ гардидааст (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065, аз 21.02.2018 № 1508*).

Дар биноҳои овоздиҳи ҳучраҳо ва дигар ҷойи махсус таҷҳизонидашуда барои овоздиҳии пинҳони омода карда мешаванд. Қуттиҳои интихоботи бояд дар ҷои намоён ва дастрас барои аъзои комиссия ва мушоҳидон тавре гузошта шаванд, ки овоздиҳандагон ба назди онҳо хатман аз ҳучраҳо ё хонаҳои овоздиҳии пинҳони гузашта раванд (*Қонуни конст. ҚТ аз 15.07.2004 № 44*).

Дар рӯзи интихобот дар дохили хонаи овоздиҳи ҳузури шахсони мусаллаҳ ва либоси низомидошта, аз ҷумла қормандони ҳифзи ҳуқуқ, ба истиснои ҳолатҳои барои баргараф намудани ҳуқуқвайронкуни, манъ аст (*Қонуни конст. ҚТ аз 15.07.2004 № 44*).

Моддаи 41. Бюллетени интихобот

Бюллетенҳои интихоботро Комиссияи марказии интихобот ва раёйпурси ҷоп мекунад ва онҳо бояд на кам аз як дараҷаи ҳифозат дошта бошанд (*Қонуни конст. ҚТ аз 15.07.2004 № 44*).

Барои гузаронидани интихобот интихобкунанда бюллетени интихоботро мегирад, ки он ҳуччати махсуси ҳисоботи мебошад. Шумораи бюллетени интихобот бояд ба шумораи интихобкунандагони ба қайд гирифташуда мувофиқат кунад, ки онҳо бояд дар ҳузури аъзои комиссияи участкавии интихобот ҳисоб карда, санҷида ва ба протокол то о(ози овоздиҳи ҳамроҳ карда шаванд (*Қонуни конст. ҚТ аз 15.07.2004 № 44*).

Ба бюллетени интихобот ба тартиби алифбо ному насаб, соли таваллуд, мансаб (шуғл), ҷои қор ва истиқомати номзади ба қайд гирифташуда зикр гардида, ҳамчунин маълумот дар бораи аз тарафи ки пешниҳод шудани номзад навишта мешавад.

Дар сурати гузаронидани интихобот аз рӯи рӯйхати номзадҳо ба бюллетени интихобот номҳои ҳизбҳои сиёси аз рӯи алифбои тоҷики навишта мешавад.

Дар бюллетенҳои интихобот баъд аз рӯйхати номзадҳо ва рӯйхати ҳизбҳои сиёсӣ мувофиқан сатри алоҳида бо ифодаи "муқобили ҳамаи номзадҳо" ва "муқобили ҳамаи рӯйхати ҳизбҳои сиёсӣ" дарҷ карда мешавад (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*).

Бюллетенҳои интихоботи барои Маҷлиси намояндагон на дертар аз даҳ рӯз ва барои Маҷлиси милли бошад на дертар аз се рӯз то интихобот ба забони давлати ва забоне нашр карда мешаванд, ки аксарияти аҳолии ҳавзаи интихобот ба он гап мезананд.

Комиссияҳои интихобот бюллетенҳои интихоботро бо санад месупоранд.

Ба комиссияҳои ҳавзавии интихобот бюллетенҳои интихобот на дертар аз ҳафт рӯз ва ба комиссияҳои участкавии интихобот на дертар аз ду рӯз то интихобот супорида мешаванд (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Барои дуруст супоридани бюллетенҳои интихобот раиси комиссияи интихобот масъул мебошад.

Дар ҳолати хориҷ гардидани баъзе аз номзадҳо, ҳизбҳои сиёсӣ баъд аз ҷоп кардани бюллетенҳои интихобот комиссияҳои участкавии (ҳавзавии) интихобот бо супориши комиссияҳои болоии интихобот маълумотҳоро дар бораи номзадҳо ва ҳизбҳои сиёсӣ зикршуда аз бюллетенҳо хат мезананд (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Биноҳое, ки дар онҳо бюллетенҳо нигоҳдори мегарданд, муҳр карда ва муҳофизаташон ба зиммаи мақомоти қорҳои дохили гузошта мешавад.

Моддаи 42. Тартиби овоздиҳи дар интихоботи вакилони Маҷлиси намояндагон

Овоздиҳи дар рӯзи интихобот аз соати 6:00 то 20:00 гузаронида мешавад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Дар участкаҳои интихобот, ки дар назди намояндагиҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар давлатҳои хориҷи, дар санаторияҳо, хонаҳои истироҳат, беморхонаҳо ва табобатгоҳҳои дигари доими, дар маҳалҳои дурдасту душворгузар ташкил шудаанд, комиссияи участкавии интихобот метавонанд овоздиҳиро ҳар вақт анҷомёфта эълон кунад, ба шарте ки ҳамаи интихобкунандагони ба рӯйхат воридшуда овоз дода бошанд.

Комиссияи участкавии интихобот вақту ҷои овоздиҳиро ба интихобкунандагон камаш даҳ рӯз пеш аз интихобот хабар медиҳад.

Ҳар як интихобкунанда шахсан овоз медиҳад. Ба ҷои дигарон овоз додан мумкин нест (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Дар рӯзи интихобот, пеш аз оғози овоздиҳи раиси комиссияи участкавии интихобот дар ҳузури аъзои комиссия, инчунин мушоҳидон ва шахсони дигар, намояндагони воситаҳои ахбори омма куттиҳои интихоботиро аз назар гузаронида, муҳр мекунанд (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Бюллетенҳои интихоботро комиссияи участкавии интихобот дар асоси рӯйхати интихобкунандагони участкаи интихобот бо пешниҳоди шиноснома ё ҳуҷҷати дигари тасдиқкунандаи шахсияти интихобкунанда медиҳад. Ҳар интихобкунанда бюллетени интихоботро гирифта дар рӯйхати интихобкунандагон дар муқобили насаб, ном ва номи падар худ имзо мегузорад. Додани бюллетенҳои иловаги ба интихобкунанда манъ аст (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*).

Овоздиҳанда бюллетени интихоботро дар хучра ё хонаи овоздиҳии пинҳони пур мекунад. Ҳангоми пур кардани бюллетен ғайр аз овоздиҳанда ҳозир будани шахсони дигар манъ аст. Интихобкунандае, ки бюллетенро мустақилона пур карда наметавонад, ҳуқуқ дорад ба хучра ё хонаи овоздиҳи бо салоҳдиди худ каси дигарро ғайр аз аъзои комиссияи интихобот, мушоҳидон, намояндагони воситаҳои ахбори омма, мушоҳидони миллӣ ва байналмилалӣ даъват кунад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Интихобкунанда бояд фақат ба тарафдории як номзад ва ба як ҳизби сиёси овоз диҳад. Интихобкунанда дар бюллетени интихобот дар квадрати ҳолӣ, дар муқобили насаб, ном ва номи падари номзад ё ҳизби сиёсие, ки ба тарафдориашон овоз медиҳад, аломати чамъ "+" мегузорад (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*).

Дар мавриди зидди ҳамаи номзадҳо ва рӯйхати ҳизбҳои сиёсӣ овоз додан, интихобкунанда дар бюллетени интихобот дар квадрати холии сатрҳои "муқобили ҳамаи номзадҳо" ва "муқобили ҳамаи рӯйхати ҳизбҳои сиёсӣ" аломати чамъ "+" мегузорад (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*).

Дар ҳолате, ки агар интихобкунанда дар вақти пур кардани бюллетен ба хатоги роҳ диҳад, вай метавонад аз аъзои комиссия, ки ба ӯ бюллетенро додааст, хоҳиш намояд, ки барояш бюллетени нав диҳад. Аъзои комиссия ба вай бюллетени нав дода, дар ин бора ба рӯйхати интихобкунандагон қайди дахлдор мегузорад. Бюллетени вайроншуда дар асоси санад аз ҳисоб бароварда мешавад.

Овоздиҳанда баъди пур кардани бюллетен онро ба куттии овоздиҳи мепартояд.

Агар баъзе интихобкунандагон ба сабаби бемори ё сабабҳои дигар ба бинои овоздиҳи омада натавонанд, комиссияи участкавии интихобот мувофиқи хоҳиши онҳо ба аъзои ҷудогонааш супориш медиҳад, ки дар маҳалли зисти интихобкунандагони мазкур дар ҳузури мушоҳидон ва шахсони боэътимод овоздиҳи ташкил намоянд ва дар ин ҳусус дар рӯйхати интихобкунандагон қайд карда мешавад (*Қонуни конст. ҚТ аз 15.07.2004 № 44*).

Интихобкунандагоне, ки бо ягон сабаб ба рӯйхати интихобкунандагон дохил карда нашудаанд, дар асоси ҳуҷҷате, ки шахсияти онҳоро тасдиқ менамояд, ба замимаи рӯйхати интихобкунандагон дохил карда мешаванд.

Дар ҳолате, ки узви комиссияи интихобот, мушоҳидон ва шахсони дигар, ба кори комиссияи интихобот ҳалал расонидани шаванд, ё ба ҳуқуқи интихоботии шаҳрвандон мамониат кунанд, ҳамчунин ба овоздиҳии пинҳони ҳалал расондани шаванд, дар ин маврид узви комиссия фавран аз иштирок дар кори комиссия дур карда шуда, шахсони дигар аз бинои овоздиҳи хориҷ карда мешаванд. Дар ин бора комиссия қарори дахлдор мебарорад ва ҳуқуқ дорад, ки

мувофиқи қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ба мақомоти дахлдор дар бораи ба ҷавобгари кашидани ин шахсон муроҷиат намояд.

Моддаи 43. Тартиби овоздиҳи дар интихоботи аъзои Маҷлиси милли

Интихоботи аъзои Маҷлиси милли дар ҷаласаи якҷояи ҳамаи мақомоти намоёндагии ҳокимияти давлатии Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, вилоятҳо, шаҳри Душанбе, шаҳрҳо ва ноҳияҳои тобеи ҷумҳури гузаронида мешавад (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*).

Ин ҷаласаро раиси комиссияи ҳавзавии интихобот мекушояд ва дар он раиси мекунад. Дар ҷаласа протокол тартиб дода мешавад, ки ба он раиси комиссия ва котиби комиссия имзо мегузоранд.

Ҷаласаи якҷояи мақомоти намоёндагии маҳаллии ҳокимияти давлатӣ оид ба интихоботи Маҷлиси милли он гоҳ салоҳиятнок ҳисобида мешавад, ки дар он аз нисф зиёди шумораи умумии вакилони интихобкунандаи ҳар як мақомоти намоёндагии маҳаллии ҳокимияти давлатӣ иштирок карда бошанд. Дар мавриди ҳозир набудани шумораи зарурии вакилони интихобкунанда ҷаласа мавқуф гузошта мешавад (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*).

Дар биное, ки ҷаласаи умумии вакилони интихобкунанда гузаронида мешавад, комиссияи ҳавзавии интихобот барои овоздиҳи ҷои ташкил медиҳад.

Овоз додан дар интихоботи Маҷлиси милли берун аз бинои овоздиҳи мумкин нест.

Интихоботи аъзои Маҷлиси милли дар ҷаласаҳои мақомоти намоёндагии маҳаллии ҳокимияти давлатӣ онгоҳ баргузоршуда ҳисобида мешавад, ки агар аз нисф зиёди вакилони интихобкунанда овоз дода бошанд (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*).

Ҳамон номзад узви Маҷлиси милли интихобшуда ҳисобида мешавад, агар ба тарафдории ӯ аз нисф зиёди вакилони интихобкунанда овоз дода бошанд (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Ҷаласа баъд аз эълон кардани натиҷаи овоздиҳи аз тарафи раиси комиссияи ҳавзавии интихобот пушида мешавад.

Моддаи 44. Тартиби овоздиҳии пешаки

Агар интихоб кунанда, дар рӯзи интихобот ба участкаи интихобот, ки дар он ҷо ба рӯйхати интихобкунандагон дохил карда шудааст, имконияти омаданро надошта бошад, ҳуқуқ, дорад 7 рӯз пеш аз рӯзи интихобот ба бинои комиссияи ҳавзавии дахлдори интихобот омада, бо пур кардани бюллетен овоз диҳад. Комиссияи интихобот вазифадор аст, ки махфияти овоздиҳии ӯро таъмин намояд, ба ғалат нишон додани изҳори иродаи вай роҳ надихад, ҳифзи бюллетен ва баҳисобгирии овози интихобкунандаро дар вақти муқаррар намудани натиҷаи овоздиҳи ва муайян кардани ҷамъбасти интихобот таъмин созад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Бюллетени интихобот, ки пешаки аз тарафи интихобкунанда пур карда шудааст, ба лифофа гузошта, он ширеш карда мешавад ва дар ҷои ширешшуда имзои ду нафар аъзои комиссияи дахлдори интихобот гузошта, бо муҳри комиссияи интихобот ва имзои овоздиҳанда тасдиқ карда мешавад. Лифофаи ширеш кардашударо котиби комиссияи дахлдори интихобот дар бинои комиссияи ҳавзавии интихобот то лаҳзаи ба комиссияи участкавии интихобот супурдани бюллетенҳо нигоҳ медорад.

Дар рӯзи овоздиҳи раиси комиссияи участкавии интиҳобот дар ҳузури аъзои комиссияи участкавии интиҳобот, мушоҳидон ва дигар шахсон пеш аз оғози овоздиҳи дар бораи шумораи интиҳобкунандагоне, ки пешаки овоз додаанд, маълумот дода, лифофаҳоеро, ки дар онҳо бюллетенҳои овоздиҳи ҷойгиранд ва рӯйхати интиҳобкунандагонеро, ки пешаки овоз додаанд, нишон медиҳад. Баъд аз ин лифофаро ба навбат бо риояи махфияти ихори иродаи интиҳобкунандагон мекушояд ва бюллетенҳоро ба қуттии овоздиҳи мепартояд. Шумораи интиҳобкунандагоне, ки пешаки овоз додаанд, қабл аз овоздиҳи ба протокол дар бораи натиҷаи овоздиҳи сабт гардида, дар рӯйхати интиҳобкунандагоне, ки пешаки овоз додаанд, дар муқобили насаб, ном ва номи падари онҳо ишораи "Пешаки овоз додааст" гузошта мешавад (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*).

Овоздиҳии пешаки дар интиҳоботи аъзои Маҷлиси милли мумкин нест.

Моддаи 45. Протоколи комиссияи участкавии интиҳобот ва комиссияи ҳавзавии интиҳобот дар бораи чамъбасти натиҷаи овоздиҳи
(*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*)

Комиссияи участкавии интиҳобот ва комиссияи ҳавзавии интиҳобот оид ба интиҳоботи аъзои Маҷлиси милли дар бораи чамъбасти натиҷаи овоздиҳи протокол тартиб медиҳанд. Протоколи комиссияи мазкур бояд инҳоро дар бар гирад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*):

- 1) рақами нусхаи протокол;
- 2) зикри комиссияи дахлдори интиҳобот;
- 3) калимаи "Протоколи №";
- 4) номи комиссияи интиҳобот бо зикри рақами участкаи интиҳобот оид ба интиҳоботи вакили Маҷлиси намояндагон;
- 5) сатрҳои протокол бояд дорои сабтҳои зерин бошад:
  - а) шумораи интиҳобкунандагон, вакилони интиҳобкунанда, ки ба рӯйхат дохил карда шудаанд, ҳамчунин рӯйхати интиҳобкунандагоне, ки ба рӯйхат илова шудаанд;
  - б) шумораи бюллетенҳои интиҳобот, ки комиссияи интиҳобот гирифтааст;
  - в) шумораи бюллетенҳои интиҳобот, ки ба интиҳобкунандагони пешаки овоздода дода шудааст.
  - г) шумораи бюллетенҳои аз ҳисоб баровардашуда;
  - д) шумораи бюллетенҳое, ки ба интиҳобкунандагон дар участкаҳои интиҳобот ва ба вакилони интиҳобкунанда дар ҷаласаҳои якҷояи мақомоти намояндагии маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дар рӯзи овоздиҳи дода шудаанд (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*);
  - е) шумораи бюллетенҳо дар қуттии овоздиҳи;
  - ж) шумораи бюллетенҳои эътиборноки интиҳобот;
  - з) шумораи бюллетенҳои беэътибор донисташуда;
  - и) шумораи овозҳои интиҳобкунандагон, вакилони интиҳобкунанда, ки ба тарафдории номзади, ҳизби сиёсии ба бюллетенҳои овоздиҳи дохилгардида овоз додаанд;
  - к) шумораи овозҳои интиҳобкунандагон, вакилони интиҳобкунанда, ки ба муқобили ҳамаи номзадҳо, ҳамаи ҳизбҳои сиёси овоз додаанд.

Дар протокол дар бораи чамъбасти овоздиҳи сатрҳои зерин низ сабт карда мешаванд:

а) насаб, ном ва номи падари раис, котиб ва дигар аъзои комиссияи интихобот ва имзои онҳо (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*);

б) сана ва вақти имзои протокол;

в) муҳри комиссияи интихобот.

Шумораҳое, ки дар қисми дуюми ин модда омадаанд, дар протокол дар бораи чамъбасти натиҷаи овоздиҳи бо рақам ва ҳарфҳо навишта мешаванд.

VII. МУАЙЯН КАРДАНИ НАТИҶАҲОИ ИНТИХОБОТ

Моддаи 46. Ҳисобкунии овозҳои интихобкунандагон, вакилони интихобкунанда ва тартиб додани протокол дар бораи чамъбасти натиҷаҳои интихобот аз тарафи комиссияҳои интихобот

Ҳисобкунии овозҳои интихобкунандагон, вакилони интихобкунанда фавран баъд аз ҳатми овоздиҳи шуруъ шуда, бе танаффус то муқаррар намудани натиҷаи овоздиҳи идома меёбад.

Баъди гузаштани вақти овоздиҳӣ пеш аз кушодани қуттиҳои овоздиҳӣ аъзои комиссияи участкавии (ҳавзавии) интихобот дар ҳузури мушоҳидон ва шахсони бозътимод бюллетенҳои истифоданашударо шумурда, аз ҳисоб мебароранд. Аз ҳисоб баровардани бюллетенҳои истифоданашуда бо роҳи буридани тарафи рост қисми поёнии бюллетен сурат мегирад. Шумораи ин бюллетенҳо эълон мегардад ва ба протокол дар бораи чамъбасти натиҷаи овоздиҳӣ дохил карда мешавад. Баъд раиси комиссияи участкавии интихобот дурустии муҳри қуттиҳои овоздиҳии сайёро месанҷад ва ба аъзои комиссияи участкавии интихобот имкон медиҳад, ки онҳо низ ба дуруст будани муҳр боварӣ ҳосил намоянд ва қуттии овоздиҳии сайёро мекушояд (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Аъзои комиссияи участкавии (ҳавзавии) интихобот бюллетенҳои интихоботро ҳисоб мекунад ва мувофиқи сатрҳои протокол оиди чамъбасти натиҷаҳои овоздиҳи шумораи дахлдорро ба он дохил менамояд.

Ҳисобкунии бевоситаи овозҳои интихобкунандагон, вакилони интихобкунанда дар ҷойҳои махсус таҷҳизонидашуда, ки ба он аъзои комиссияи интихобот дастраси доранд, гузаронида мешавад. Ба аъзои комиссияи интихобот, ба истиснои раис ва котиби комиссия, ҳангоми ҳисобкунии овозҳо доштани воситаҳои ҳатнависи мумкин нест. Зимнан ҳангоми ҳисобкунии овозҳо ғайриқатъии аъзои комиссия бояд ба ҳозирон аён бошад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Бюллетенҳои интихоботии намунашон ғайримуқаррари ба ҳисоб гирифта намешаванд. Бюллетенҳои шаклашон ғайримуқаррари бюллетенҳое ҳисоб карда мешаванд, ки мазмун ва ё шакли онҳо ба матн ва шакли бюллетенҳои мувофиқи Қонуни конституционии мазкур тасдиқгардида мувофиқат надорад.

Аъзои комиссияи участкавии (ҳавзавии) интихобот бюллетенҳои ба тарафдорӣ ҳар номзад, ҳар ҳизби сиёси овоздодашударо ҷудо мекунад ва дар айни замон бюллетенҳои шаклашон ғайримуқаррарию бозътиборро алоҳида мегузоранд. Баъд аз ин овозҳои интихобкунандагон, вакилони интихобкунанда

аз рӯи бюллетенҳои шаклашон муқаррари оид ба ҳар номзад, ҳар ҳизби сиёси ҳисоб карда мешаванд.

Бюллетенҳои безътибор алоҳида ҳисоб ва ҷамъ карда мешаванд. Бюллетенҳои безътибор бюллетенҳое ҳисобида мешаванд, ки дар онҳо зиёда аз як номзад ё зиёда аз як изби сиёси ё ҷамаи номзадҳо ё ҷамаи ҳизбҳои сиёси монда шудааст, ҳамчунин бюллетенҳое, ки аз рӯи онҳо изхори иродаи интихобкунандаро, вакилони интихобкунанда муайян кардан мумкин нест. Агар оиди безътибор донишмандони бюллетен шубҳа пайдо шавад, комиссияи участкавии (ҳавзавии) интихобот ин масъаларо бо роҳи овоздиҳи ҳал намуда, дар ақиба бюллетен сабаби безътибор донишмандони шудани онро нишон медиҳад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Аъзои комиссияи участкавии (ҳавзавии) интихобот ба сатри протокол дар бораи ҷамъбасти натиҷаи овоздиҳи шумораи бюллетенҳои безътибор ва баъд шумораи бюллетенҳои шаклашон муқаррарино, ки аз куттиҳои овоздиҳи баромадаанд, зикр менамоянд.

Протокол дар бораи ҷамъбасти натиҷаи овоздиҳи дар ду нусха бо қалами худкори ранга тартиб дода шуда, ба он раис, муовини раис, котиб ва ҷамаи аъзои ҳозирбудаи комиссияи участкавии (ҳавзавии) интихобот бо зикри сана, вақт, имзо ва муҳр мегузоранд (*Қонуни конст. ҚТ аз 26.07.2014 № 1086, аз 21.02.2018 № 1508*).

Протокол ҳамон вақт боътибор ҳисобида мешавад, ки агар онро аз нисф зиёди аъзои комиссия имзо карда бошанд. Ҳангоми имзои протокол аъзои комиссияи участкавии (ҳавзавии) интихобот, ки бо мазмуни протокол рози нестанд, ҳуқуқ доранд фикри махсуси худро ба протокол замима намоянд ва дар ин бора дар протокол ишораи дахлдор гузошта мешавад.

Нусхаи якуми протокол дар бораи ҷамъбасти натиҷаи овоздиҳи баъди имзо ва муҳр гардидани он якҷоя бо дигар ҳуҷҷатҳои интихоботи, ба шумули бюллетенҳои интихобот, шикоятҳо (аризаҳо), қарорҳои доир ба онҳо қабулшуда ва санадҳое, ки аз тарафи комиссияи участкавии (ҳавзавии) интихобот тартиб дода шудаанд, феврал ба комиссияи болоии интихобот фиристода мешаванд (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Нусхаи дуҷуми протокол, ҳамчунин муҳри комиссияи участкавии (ҳавзавии) интихобот дар дасти котиби комиссия то ба охир расидани фаъолияти комиссия нигоҳ дошта мешаванд.

Нусхаҳои тасдиқшудаи протокол дар бораи натиҷаи овоздиҳи аз ҷониби раис ё котиб ба ҷама аъзои комиссияи участкавии (ҳавзавии) интихобот шинос карда шуда, дарҳол нусхаи он ба мӯҳлати се шабонарӯз ба девори бинои овоздиҳи овехта мешавад (*Қонуни конст. ҚТ аз 15.07.2004 № 44*).

Моддаи 47. Тартиби муқаррар намудани натиҷаи овоздиҳи аз тарафи комиссияи болоии интихобот

Нусхаи якуми протоколҳои комиссияҳои участкавии (ҳавзавии) интихобот дар бораи натиҷаи овоздиҳи баъд аз имзои аъзои комиссия бевосита ба комиссияи болоии фиристода мешаванд.

Ҳангоми ошкор намудани саҳву ҳато дар протоколҳо ва ба вучуд омадани шубҳа дар дурустии тартиб дода шудани онҳо, ки аз комиссияи поении интихобот ворид гардидаанд, комиссияи болоии интихобот ҳуқуқ, дорад дар

борои ҳисобкунии такрории овозҳо аз тарафи комиссияи поени интиҳобот қарор қабул кунад. Ҳисобкунии такрори бо иштироқи ҳатмии узви (аъзои) комиссиям болоии интиҳобот ва дар ҳузури мушоҳидон ва шахсони боэътимод сурат мегирад. Аз рӯи чамъбасти ҳисобкунии такрории овозҳои интиҳобкунандагон (вакилони интиҳобкунанда) комиссияи интиҳобот протоколро дар бораи натиҷаи овоздиҳи тартиб медиҳад, ки дар он ишораи "Ҳисобкунии такрории овозҳо" сабт мегардад. Протокол февран ба комиссияи болоии интиҳобот фиристода мешавад (*Қонуни конст. ҚТ аз 15.07.2004 № 44*).

Моддаи 48. Муайян намудани натиҷаи интиҳобот ба Маҷлиси намояндагон

Дар асоси протоколҳои комиссияҳои участкавии интиҳобот комиссияҳои ҳавзавии интиҳобот натиҷаи интиҳоботи вакилони Маҷлиси намояндагонро дар ҳавзаҳои интиҳоботии якмандати ва натиҷаи овоздиҳиро дар ҳавзаи ягонаи умумичумхурияви вобаста ба ҳудуди худ муқаррар намуда ва онро февран ба Комиссияи марказии интиҳобот ва раёйпурси пешниҳод менамояд.

Дар ҳавзаҳои якмандатии интиҳобот номзаде интиҳобшуда ҳисоб меёбад, ки агар аз 50 фоиз зиёди овозҳои интиҳобкунандагони дар интиҳобот иштироккардари гирифта бошад.

Интиҳобот дар ҳавзаи якмандатии интиҳобот онгоҳ баргузорнашуда ҳисобида мешавад, ки дар он камтар аз нисфи интиҳобкунандагони ба рӯйхат дохилшуда иштироқ карда бошанд.

Комиссияи марказии интиҳобот ва раёйпурси дар асоси протоколҳои комиссияҳои ҳавзавии интиҳобот натиҷаи овоздиҳиро дар ҳавзаҳои интиҳоботии якмандати дар тамоми Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян менамояд (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*).

Дар асоси протоколҳои комиссияҳои ҳавзавии интиҳобот Комиссияи марказии интиҳобот ва раёйпурси бо роҳи чамъ намудани маълумоти дар онҳо зикршуда овозҳои интиҳобкунандагонро доир ба ҳавзаи ягонаи интиҳоботии умумичумхурияви ҳисоб мекунад.

Интиҳобот дар ҳавзаи ягонаи умумичумхурияви онгоҳ баргузорнашуда ҳисобида мешавад, ки дар он камтар аз нисфи интиҳобкунандагони ба рӯйхат дохилшуда иштироқ карда бошанд.

Ҳизбҳои сиёсӣ, ки камтар аз 5 фоизи овозҳои интиҳобкунандагони дар овоздиҳи иштироккардари гирифтаанд, аз гирифтани мандати вакили аз ҳавзаи ягонаи умумичумхурияви маҳрум мегарданд.

Ҳизбҳои сиёсӣ, ки ба тарафдории онҳо 5 фоиз ва зиёда аз он овоздиҳандагони дар интиҳобот иштироккарда овоз додаанд, мувофиқи қоидаи пешбиникардаи Қонуни конститутсионии мазкур миқдори мандати вакили мегиранд.

Тақсимои мандати вакили дар байни номзадҳо аз рӯи рӯйхати номзадҳои ҳизбҳои сиёсӣ мувофиқи тартиби ҷойгиркунонии онҳо дар рӯйхат, ки Комиссияи марказии интиҳобот ва раёйпурси онро тасдиқ, намудааст, сурат мегирад. Аз ҳар рӯйхати номзадҳо вакилоне бароварда мешаванд, ки онҳо аз ҳавзаҳои якмандатии интиҳобот ба Маҷлиси намояндагон интиҳоб шудаанд. Дар ин ҳолат мандати вакили ба номзадҳо ба тартиби навбаташон дар рӯйхат дода мешавад.

Комиссияи марказии интихобот ва раъйпурси протоколро дар бораи тақсимои мандатҳои вакили дар байни ҳизбҳои сиёси аз рӯи ҳавзаи ягонаи умумичумхурияви мувофиқи қоидаи пешбиниқардаи Қонуни конститутсионии мазкур тартиб медиҳад.

Ба протокол инҳо илова қарда мешаванд:

- номи ҳизби сиёси, ки ба тақсимои мандатҳои вакили ҳуқуқ дорад.

- насаб, ном ва номи падари вакилони интихобшуда аз ҳар як рӯйхати номзадҳо (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*).

Комиссияи марказии интихобот ва раъйпурси дар мавриде, ки агар ягон ҳизби сиёси ба меъёри панҷфоиза ноил нагардида бошад, мандатҳои вакилиро доир ба ҳавзаи ягонаи умумичумхурияви тақсимнашуда ҳисоб мекунад.

Дар ин маврид Комиссияи марказии интихобот ва раъйпурси дар ҳавзаи ягонаи умумичумхурияви интихобот интихоботи тақрори таъин мекунад.

Моддаи 49. Овоздиҳии тақрори ба Маҷлиси намояндагон

Агар дар ҳавзаи якмандатии интихобот зиёда аз ду номзад ба вакилии Маҷлиси намояндагон баовозмонда, ягонтои онҳо интихоб нашуда бошад, комиссияи ҳавзавии интихобот қарор қабул мекунад, ки оид ба ду номзаде, ки аз ҳама бештар овоз гирифтаанд, овоздиҳии тақрори гузаронида шавад. Комиссияи ҳавзави аз хусуси ин қарораш ба Комиссияи марказии интихобот ва раъйпурси хабар дода, ҳамчунин интихобқунандагони ҳавзаро огоҳ, менамояд. Овоздиҳии тақрори дар ҳавзаи интихобот дар давоми на дертар аз ду ҳафта дар ҳудуди ҳамон участкаҳои интихобот ва аз рӯи ҳамон рӯйхати интихобқунандагон ва мувофиқи талаботи Қонуни конститутсионии мазкур гузаронида мешавад.

Ҳамон номзад вакили Маҷлиси намояндагон интихобшуда ҳисоб меёбад, ки дар вақти овоздиҳии тақрори аз номзади дигар, дар сурати дар овоздиҳи иштироқ қардани беш аз нисфи шумораи интихобқунандагони ба рӯйхат дохилгардида миқдори зиёдтари овози интихобқунандагонро гирифтааст.

Агар ҳангоми овоздиҳии тақрори яке аз номзадҳо бо ягон сабаб хориҷ шавад, овоздиҳи барои як номзад гузаронида мешавад. Дар айни ҳол ба номзад барои вакил шуданаш зарур аст, ки зиёда аз нисфи овозҳои интихобқунандагони дар овоздиҳи иштироқдоштаро гирад.

Дар вақти овоздиҳи тақрори комиссияи участкавии интихобот овоздиҳиро ҳар вақт тамомшуда эълон қарда метавонад, ба шарте ки ҳамаи интихобқунандагони ба рӯйхат дохилшуда овоз дода бошанд.

Моддаи 50. Тарзу усули тақсимои мандатҳои вакили

Комиссияи марказии интихобот ва раъйпурси маҷмуи овозҳои интихобқунандагонро, ки ба тарафдории ҳизбҳои сиёси дода шудааст ва он 5 фоиз ва зиёда аз он овозҳои интихобқунандагони дар овоздиҳи дар ҳавзаи ягонаи умумичумхурияви иштироққардаро ташкил медиҳад, ҳисоб мекунад. Маҷмуи овозҳои интихобқунандагон ба 22 (шумораи мандатҳои вакилон аз ҳавзаи ягонаи интихоботии умумичумхурияви) тақсим қарда мешавад. Натиҷаи ҳосилшуда миқдори овозҳое мебошад, ки барои як мандати вакили лозим аст. Баъд миқдори овозҳое, ки ҳар як ҳизби сиёси дар тақсимои мандати вакили иштироққарда гирифтааст, ба миқдори овозҳое, ки барои як мандати вакили лозим, тақсим қарда мешавад. Натиҷаи ҳосилшуда шумораи мандатҳои вакилие

мебошад, ки рӯйхати дахлдори номзадҳо мегирад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Агар баъд аз ин мандатҳои тақсимнашуда боқи монанд, онҳо дуҷумбора тақсим карда мешаванд. Мандатҳои тақсимнашуда яқтои ба ҳизбҳои сиёсӣ дода мешавад, ки бақияи овозҳои гирифтаи онҳо зиёд аст.

Дар сурати баробар будани миқдори овозҳо афзалият ба ҳамон рӯйхати номзадҳо дода мешавад, ки ба онҳо шумораи зиёдтари овозҳои интихобкунандагон дода шудааст. Агар шумораи овозҳои интихобкунандагон баробар бошад, афзалият ба ҳамон рӯйхати номзадҳо дода мешавад, ки он пештар ба қайд гирифта шудааст.

Моддаи 51. Муайян намудани натиҷаи интихобот ба Маҷлиси милли

Комиссияи ҳавзавии интихобот оид ба интихоботи аъзои Маҷлиси милли дар чаласаи худ, ки дар ҷои овоздиҳи гузаронида мешавад, овозҳоро ҳисоб мекунад. Ҳисобкунии овозҳо зимнан баъди ба анҷом расидани овоздиҳи сар мешавад.

Номзадҳои интихобшуда ҳисоб мегарданд, ки агар шумораи зиёдтари овозҳои вакилони интихобкунандаи дар овоздиҳи иштироккardаро гирифта бошанд. Дар сурати баробар будани овозҳои гирифтаи номзадҳо афзалият ба номзоди синну солаш калонтар дода мешавад.

Натиҷаи интихобот дар протоколи ҷамъбасти натиҷаи интихобот дар ҳавзаи интихобот сабт гардида, ба он раис ва ҳамаи аъзои ҳузурдоштаи комиссияи ҳавзавии интихобот имзо мегузоранд ва он фавран ба Комиссияи марказии интихобот ва раёспурси супорида мешавад.

Моддаи 52. Тартиби таъин намудан ва бақайдгирии аъзои Маҷлиси милли

Аз чор як ҳиссаи аъзои Маҷлиси миллиро Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон на дертар аз 30 рӯзи баъди интихоботи Маҷлиси намояндагон ба Фармони худ таъин мекунад.

Номзоди ба аъзогии Маҷлиси милли интихоб ва таъингардида бояд дар муддати се рӯз дар шакли хатти ба Комиссияи марказии интихобот ва раёспурси дар бораи даст кашидан аз вазифае, ки ба мақоми аъзои Маҷлиси милли мувофиқ нест, хабар диҳад.

Комиссияи марказии интихобот ва раёспурси баъди гирифтани аризаи номзоди интихобгардида ва таъингардида дар бораи даст кашидан аз вазифае, ки ба мақоми аъзои Маҷлиси милли мувофиқ нест, ҳамчунин президентҳои собиқро, ки аз ҳуқуқи аъзои Маҷлиси милли будан даст накашидаанд, ба қайд мегирад.

Агар дар рафти интихобот ё ҳангоми ҳисоби овозҳо ва ё муайян намудани натиҷаи интихобот қонун риоя нашуда бошад, Комиссияи марказии интихобот ва раёспурси ҳуқуқ дорад интихоботро беътибор шуморад ва аъзои Маҷлиси миллиро ба қайд нагирад. Нисбати қарор дар бораи беътибор донишмандони интихобот ба Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар давоми даҳ рӯз шикоят кардан мумкин аст.

Моддаи 53. Интихоботи такрори

Агар дар ҳавзаи яқмандатии интихобот ба Маҷлиси намояндагон на бештар аз ду кас номзодии худро ба вакилии Маҷлиси намояндагон пешбари

карда бошад ва ҳеч яке аз онҳо интихоб нагардида бошад ва ё интихоботи ин ҳавза баргузор нашуда ё безътибор доништа шуда бошад, ё дар ҳавзаи ягонаи умумичумхуриявӣ ягон ҳизби сиёси ба тақсимоти мандати вакили ҳуқуқ пайдо накарда бошад, Комиссияи марказии интихобот ва раёйпурси ба комиссияи ҳавзавии интихобот супориш медиҳад, ки дар ин ҳавза интихоботи такрори гузаронида шавад. Дар ин ҳолат Комиссияи марказии интихобот ва раёйпурси метавонад дар бораи зарурати бо ҳайати нави комиссияҳои ҳавзави ва участкави гузаронидани интихобот қарор қабул намояд. Овоздиҳи дар ҳуди ҳамон участкаҳои интихобот ва мутобиқи рӯйхатҳои интихобкунандагон, ки барои гузаронидани интихоботи асоси таҳия гардидаанд, гузаронида мешавад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Шахсе, ки номзадиаш ба вакилии Маҷлиси намояндагон дар давраи гузаронидани интихоботи асоси пешбари гардида, ба қайд гирифта шудааст, наметавонад дар вақти интихоботи такрори дар ин ҳавза номзад пешбари шавад.

Интихоботи такрори камаш баъди ду моҳи интихоботи асоси гузаронида мешавад. Комиссияҳои интихобот аз рӯи тартиби муқаррарнамудаи Қонуни конституционии мазкур ташкил гардида, пешбари ва ба қайд гирифтани номзадҳо, ҳизбҳои сиёси ва дигар амалҳои вобаста ба интихобот ба тартибе, ки Қонуни конституционии мазкур муқаррар кардааст, сурат мегирад.

Моддаи 54. Бақайдгирии вакилони Маҷлиси намояндагон

Комиссияи ҳавзавии дахлдори интихобот баъди имзои протоколи ҷамъбасти натиҷаи интихобот дар ин бора ба номзади интихобгардида хабар медиҳад.

Ба вакилоне, ки дар натиҷаи тақсимоти мандатҳо аз рӯи рӯйхати номзадҳо интихоб шудаанд, аз тарафи Комиссияи марказии интихобот ва раёйпурси дар ин бора хабар дода мешавад.

Комиссияи марказии интихобот ва раёйпурси баъди ба таври расми дар тамоми Ҷумҳурии Тоҷикистон интишор намудани натиҷаи интихобот дар муддати 3 рӯз вакилони интихобгардидаро ба Маҷлиси намояндагон ба қайд мегирад (*Қонуни конст. ҚТ аз 14.03.2014 № 1065*).

Агар дар рафти интихобот ё ҳангоми ҳисоби овозҳо ва ё муайян намудани натиҷаи интихобот қонун риоя нашуда бошад, ки он барои муайян намудани номзади голиб таъсир дошта бошад, Комиссияи марказии интихобот ва раёйпурси метавонад интихоботро безътибор шуморад. Нисбати қарор дар бораи безътибор доништани интихобот ба Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар давоми даҳ рӯз шикоят кардан мумкин аст (*Қонуни конст. ҚТ аз 15.07.2004 № 44*).

Агар интихобот дар участкаҳои алоҳида безътибор доништа шуда бошад, бо қарори Комиссияи марказии интихобот ва раёйпурси натиҷаи овоздиҳи дар ин участкаҳо аз натиҷаи умумии интихобот хориҷ карда мешавад, ба шарте, ки бе онҳо интихобот дар маҷмӯъ баргузоршуда ҳисоб карда шавад.

Моддаи 55. Эълон кардани натиҷаи пешакӣ ва ниҳонии интихоботи аъзои Маҷлиси миллӣ ва вакилони Маҷлиси намояндагон

(*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*)

Натиҷаи пешакии интиҳоботи аъзои Маҷлиси милли ва вакилони Маҷлиси намояндагонро Комиссияи марказии интиҳобот ва раёйпурсӣ аз тариқи воситаҳои ахбори омма дар муддати 24 соати баъди ба охир расидани интиҳобот эълон мекунад. Натиҷаи ниҳоии интиҳоботи аъзои Маҷлиси милли ва вакилони Маҷлиси намояндагон бо қарори Комиссияи марказии интиҳобот ва раёйпурсӣ тасдиқ гардида, дар муддати на дертар аз ду ҳафтаи баъди ба охир расидани интиҳобот бо рӯйхати аъзои интиҳобшудаи Маҷлиси милли ва вакилони Маҷлиси намояндагон дар матбуот чоп карда мешавад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Моддаи 56. Шаҳодатномаи аъзои Маҷлиси милли ва вакили Маҷлиси намояндагон

Хориҷ карда шуд (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Баъд аз ваколати аъзои Маҷлиси милли ва вакилони ба Маҷлиси намояндагон интиҳобшударо тасдиқ намудани Комиссияи марказии интиҳобот ва раёйпурсӣ аз тарафи Комиссияи мазкур ба онҳо шаҳодатномаи аъзои Маҷлиси милли ва вакили Маҷлиси намояндагон дода мешавад.

Моддаи 57. Гузаронидани интиҳоботи аъзои Маҷлиси милли ва вакилони Маҷлиси намояндагон ба ивази аъзо ва вакилони хориҷшуда
(*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*)

Дар сурати пеш аз мӯҳлат қатъ гардидани ваколати аъзои Маҷлиси милли ва вакилони Маҷлиси намояндагон аз ҳавзаи яқмандатии интиҳобот интиҳоботи нав дар муддати 3 моҳи баъди қатъ гардидани ваколати онҳо гузаронида мешавад. Интиҳобот аз тарафи Комиссияи марказии интиҳобот ва раёйпурсӣ камаш ду моҳ пеш аз гузаронидани интиҳобот таъин карда шуда, он мувофиқи талаботи Қонуни конституционии мазкур гузаронида мешавад. Зимнан комиссияи ҳавзавии интиҳобот 50 руз пеш, комиссияҳои участкавии интиҳобот як моҳ пеш аз интиҳобот ташкил гардида, бақайдгирии номзадҳо ба аъзогии Маҷлиси милли ва вакилии Маҷлиси намояндагон як моҳ қабл аз интиҳобот ба охир мерасад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Дар сурати пеш аз мӯҳлат қатъ гардидани ваколати вакиле, ки дар натиҷаи тақсимоти мандатҳои вакили дар байни ҳизбҳои сиёси интиҳоб шудааст, мандати вай бо қарори Комиссияи марказии интиҳобот ва раёйпурсӣ ба номзаде, ки баъд аз интиҳобшудагон дар рӯйхати дахлдор қарор дорад, дода мешавад.

Агар дар рӯйхат номзад намонда бошад, мандат то интиҳоботи оянда холи мемонад.

Агар ваколати аъзои Маҷлиси милли ва вакили Маҷлиси намояндагон камаш як сол пеш аз қатъи ваколати Маҷлиси милли ва Маҷлиси намояндагон ваколаташ қатъ шуда бошад, интиҳоботи нави аъзои Маҷлиси милли ва вакили Маҷлиси намояндагон ба ҷои аъзо ва вакили ваколаташ қатъгардида гузаронида намешавад (*Қонуни конст. ҚТ аз 21.02.2018 № 1508*).

Моддаи 58. Ҷавобгари барои риоя накардани Қонуни конституционии мазкур

Шахсоне, ки ба шахрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои озодона истифода бурдан аз ҳуқуқи интиҳоб қардан ва интиҳоб шудан ва бурдани ташвиқоти пешазинтиҳоботи бо роҳи зури, фиреб, таҳдид ё роҳи дигар монев

мешаванд, инчунин аъзои комиссияҳои интихоботи, шахсони мансабдори мақомоти давлати ва ҳизбҳои сиёси, ки нисбати ҳуҷҷатҳои интихоботи ба сохтакори роҳ медиҳанд ва овозхоро қасдан нодуруст ҳисоб мекунанд, махфияти овоздиҳиро вайрон менамоянд ва ба дигар вайронкунии Қонуни конституционии мазкур роҳ медиҳанд, мувофиқи муқаррароти қонун ба ҷавобгари қашида мешаванд. Ҳамчунин шахсоне, ки бо роҳи дар матбуот ҷоп кардан ё ба воситаи дигар дар бораи номзад қасдан овозаҳои бардуруғ паҳн намуда, ба ин восита шаъну эътибори ӯро доғдор месозанд, ё аъзои комиссияҳои интихоботро таҳқир мекунанд, ба ҷавобгари қашида мешаванд.

Моддаи 59. Дар бораи безътибор дониستاني Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи интихобот ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон"

Аз рӯзи эътибор пайдо кардани Қонуни конституционии мазкур конституционии Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 1 декабри соли 1994 "Дар бораи интихобот ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон", Ахбори Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон с. 1994, №23-24, моддаи 444) безътибор дониста шавад.

Президенти

Ҷумҳурии Тоҷикистон

ш.Душанбе

10 декабри соли 1999 № 856

Э. РАҲМОНОВ